

Наше Слово

PIK LXIII № 40 (3191) ВАРШАВА, 7 ЖОВТНЯ 2018 РОКУ
ЦІНА – зл. 3,50 zł (VAT = 5%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAIŃSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернетівська газета www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Поклонилися білобірській «Матері скитальців»

Кожного року вірні долають десятки, а то й сотні кілометрів з усього Помор'я, щоб взяти участь у святі Різдва Пресвятої Богородиці в Білому Борі та поклонитися іконі Богородиці «Матері скитальців». У цьому році віряни вперше мали можливість ще й придбати виготовлені в Україні копії білобірської ікони. Саме вона є матір'ю не тільки нинішніх блукаючих, але й тих, що прибули сюди 1947 року.

Для тисячі паломників не страшна навіть погода — попри те, що напередодні свята вона різко погіршилася, це не налякало віруючих (до того ж сильний вітер знищив велике шатро, в якому кожного року пригощали паломників). Відчуття особливої молитовної, духовної та національної єдності незмінно притягує від 1957 р. чергові покоління до Білого Бору. Хоча на місцях є вже свої парафії, сюди продовжують приїжджати тисячі паломників, щоб відчувати себе у великій спільноті — як молитовній, так і національній. Тут надихаються силою і возносять свої прохання до Богородиці «Матері скитальців»: про здоров'я, єдність, закінчення війни в Україні... Скільки паломників — стільки прохань.

— Цей рік особливий, бо 325 років тому була повністю повернута єдність із Римом Перемиської єпархії. Більшість наших парафій відвідали моці святого священномученика Йосафата Кунцевича, апостола єдності та мученика за єдність церков. Однак нині усвідомлюємо, що

Знімки Івана Сирника

має місце людська криза, оскільки християни ще не об'єднані, а поділені на конфесії, і їм важко зробити маленький крок, щоб разом стати при трапезі Господа. Тоді можна поставити питання: як маємо бути разом на Небі, якщо не вміємо бути разом на землі під час літургії, яка є Небом на землі, де об'єднує нас євхаристійний Христос. Криза людська проявляється також у суспільних реляціях — особливо це знову відчувається в польсько-українських відносинах. Тому всі ми повинні усвідомлювати, що наш світ весь час потребує Бога, людей Божих, віри, любові, миру та єдності. Мусимо наново подивитися на Бога та іншу людину й наново вчитися відкривати Бога та людину, як це робила Марія, — сказав парох греко-католицької парафії, о. Маріуш Дмитерко, вітаючи владика Вроцлавсько-Гданської єпархії кир Володимира Юшака (який очолював білобірські святкування), священнослужителів та всіх гостей.

Вас обізвали «бандерівцем», розбили шибку або знищили авто

Що робити і як ефективно про це заявляти?

ІГОР ІСАЄВ,
головний
редактор
порталу
PROstir.pl

Це зайняло майже рік. Від моменту вчинення злочину до законних вироків. Щоправда, часто потерпілі у Польщі чекають і довше. Проте кілька справ закінчилися примусовими заходами щодо людей, котрі в Інтернеті ображали мене як «бандерівця».

Нещодавно закінчилися процеси за зведення на мене наклепу та образи за національною ознакою. Результати: один зі злочинців отримав умовний термін (umorzenie warunkowe), другий — кару обмеження волі на півроку, що полягає у виплаті 10 відсотків від зарплатні на користь центру, який займається лікуванням українських солдатів.

Окрім цього, особи, котрі зневажили мене в Інтернеті, мали публічно написати, що просять вибачення у мене, журналіста українського походження, за мову ворожнечі та підкреслюють, що такі дії не відповідають польському законодавству.

Для частини людей, найімовірніше учасників польських «патріотичних» середовищ, така вимога прокурора була гіршою за ув'язнення. Перепросити українця означало для них поставити під сумнів свій патріотичний авторитет.

Зазвичай хвиля ненависті заливає чільних і не дуже діячів нашої громади після того, як користувачі котроїсь із «патріотичних» груп Фейсбуку чи Твіттера розміщують наші дані, посилаються на статтю в пресі чи на якусь заяву — і починається кипіння. Автори такого допису, вказуючи на котрогось українця, зазвичай не порушують закон, вони тільки натякають — мовляв, подивіться, що ці українці у Польщі собі дозволяють (провести фестиваль? організувати процесію? чи, не приведи Господи, зайняти політичну позицію?). Натомість у частини читачів всередині щось закипає, і тоді їм хочеться ламати дійсність і встановлювати нову правду.

На жаль, дехто робить це, порушуючи Кримінальний кодекс Польщі. І, найімовірніше, цього не усвідомлює. Фраза типу «Ти, Ігоре Ісаєв, який-такий бандерівцю, геть із Польщі» тягне на злочин до трьох років позбавлення волі (є образа за національною ознакою і звернення конкретно в мій бік).

У частини читачів Фейсбуку, які минулого року завдяки доброзичливим патріотам дізналися, що у Варшаві живе собі Ігор Ісаєв, українець, який відкрито протестує проти правлячої партії «Право і справедливість», ця інформація викликала шок. Проте ще більший шок з'явився тоді, коли особливо активні дописувачі почали отримувати повістки з поліції. Більшість давала свідчення і не усвідомлювала, що: а) погрожуючи мені, порушила сво-

їми дописами закон; б) що в Інтернеті не все можна; в) що навіть пишучи під фальшивим іменем, неможливо зберегти анонімність.

А отже, варто усвідомлювати, що і в реальному житті, і в Інтернеті можна не все, і що за публічну образу, зокрема, нас як українців, можна заплатити суттєву ціну.

Керуючись своїм досвідом, я вирішив скласти маленький poradnik. Якщо вас хтось ображає: в Інтернеті на публічних сторінках, надсилає вам листи, пише на паркані чи б'є шибки — варто звернутися до найближчого відділку поліції або прокуратури.

1. Повідомляйте про можливість вчинення злочину (пол. *zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa*). Правоохоронці, особливо поліція, намагатимуться відмовити вас від цього — мовляв, пане/пані, не морочте нам голови, без вас вистачає усього. На це варто відповідати, що повідомлення про злочин — не лише ваше право, але

звані «сім золотих питань» криміналістики. Якщо ви чітко відповісте на них перед візитом у поліцейський відділок, ваші шанси бути переконливими значно збільшаться. Ось вони:

- **Що сталося?** Намагайте зв'язано описати випадок.

- **Де сталося?** Якнайточніше вкажіть місце злочину, від цього залежатиме те, до якої прокуратури і суду потрапить справа.

- **Коли сталося?** Якщо це сталося понад 5 років тому, термін давності може вже минути. Якщо ви не знаєте точного часу, можна вказати приблизний часовий проміжок або описати його фразою «у невстановлений час» (пол. *w nieustalonym czasie*).

- **Яким чином відбувся злочин?** Ідеться про інструменти злочину, оскільки потерпілий може вимагати проведення обшуку. Важливо теж подумати про методи дій злочинців — можливо, вони діяли спільно або з особливою брутальністю, що впливає на тяжкість злочину.

Фото автора статті

й обов'язок як громадянина, це прописано в польському Кримінальному кодексі. Вас відмовлятимуть подавати заяву — не відступайте під жодним приводом.

2. Якщо поліція все ж таки вирішила прийняти вашу заяву, поліцейський, що записуватиме повідомлення з ваших слів, намагатиметься викликати у вас сумніви. Мовляв, вам здалося, що це злочин на національному ґрунті, насправді ж — це звичайне хуліганство. Не піддавайтеся, це — черговий шантаж з боку правоохоронця. Він робитиме все, щоб не навантажувати себе додатковою роботою — а встановлення національного мотиву у злочині проти вас вимагає досить серйозної праці. Якщо, звісно, ви не відступите і вимагатимете вписати це до протоколу. Мотив може бути недоведений, його може не існувати — проте ви маєте обґрунтовані підозри, що злочинець обрав саме вас, оскільки ви говорили не польською мовою, поверталися не з римської парафії, мали не ловицьку вишиванку.

3. Щоб почуватися упевненіше, подаючи заяву до поліції, варто знати так

- **Чому?** Тут варто подумати над мотивацією злочинця, оскільки саме вона є вирішальною у випадку злочинів на ґрунті ненависті. Якщо ви підозрюєте, що вас пограбували чи розбили вам шибки через ваше національне походження, треба вміти це обґрунтувати. Від цього залежатиме покарання — замість компенсації за розбиту шибку у випадку хуліганства, злочинець, що зробив те ж саме через український прапор у помешканні, отримає найімовірніше вирок позбавлення волі. Варто подумати, чи винуватець зацікавився би вами, якби ви не були українцем.

- **Інструменти злочину.** Можливо, зловмисника хтось підбурював до вчинення злочину чи позичав йому спеціальні інструменти.

- **Кого ви підозрюєте або хто це вчинив?** Найкраще знати відповідь одразу, або мати відео чи фото. Якщо у нас є лише приблизний опис підозрюваного, то справу найімовірніше невдовзі закриють.

4. Ви подали заяву. У якому ви тепер статусі? Ви можете просто повідомити про злочин, бути свідком або

бути постраждалим. Залежно від цього статусу, ви матимете різні права. Ознайомившись із вашим повідомленням, прокуратура відкриє справу або відхилить його. Про це прокурор повинен повідомити вам протягом 6 тижнів, незалежно від нашого статусу в цій справі. Якщо цього не станеться, ви маєте право заявити у районній прокуратурі про бездіяльність. Якщо ви свідок, вас найімовірніше запросять до поліції на допит (також дуже часто як свідка поліцейські запрошують потенційного підозрюваного або навіть постраждалого — через те, що така людина не може відмовитися давати свідчення, натомість може відмовитися відповідати на конкретне питання). Постраждалий має право переглянути акти справи або подати скаргу й апеляцію. Він так само може вимагати допитати працівників поліції, які були свідками, надати йому доступ до відеозаписів поліції чи місцевого моніторингу.

5. Кваліфікація злочину. Це дуже важливо у випадку злочинів, учинених на ґрунті ненависті. Скажімо, під час церковної процесії або фестивалю у вас забрали хоругву або роздерли сорочку. Ви повідомляєте про можливість вчинення злочину (не мусите посылатися на параграфи), а прокуратура кваліфікує це як «крадіжку». Варто проти цього протестувати! Це не просто крадіжка, це «розбій», тобто відбирання або знищення якогось предмету, що відбулося із застосуванням насильства. Розбій, на відміну від крадіжки, прокуратура зобов'язана розслідувати навіть без вашої заяви, цей злочин має значно серйозніші наслідки.

6. Є цікавий приклад зневаження, з яким теж можуть стикатися українці Польщі. Якщо ви — відома особа у своїй громаді, ви можете вимагати від прокурора відкрити справу через образу та зневаження, посилаючись на те, що «цього вимагає громадський інтерес». Якщо ви обґрунтуєте негативне значення образи вас для локальної спільноти — прокурор муситиме відкрити справу.

7. Якщо ви — постраждалий, у вас є право на послуги уповноваженого (пол. *pełnomocnik*). Якщо має місце злочин на ґрунті ненависті, зверніться із запитом про уповноваженого до ОУП.

8. Не соромтеся вказувати прокуратурі, що їй належить робити у вашій справі. Навіть навпаки — вказуйте. Якщо справу закриють, можна оскаржити це рішення після ознайомлення з актами справи: якщо, на вашу думку, чогось не було зроблено, можна вказати: «якби прокурор зробив те і те, розслідування було б більш ефективним».

Якщо ви вже вичерпали всі юридичні можливості у Польщі, можна звернутися до Страсбурзького суду з прав людини. Зазвичай це буває через 4–5 років після першого неправочинного вироку в Польщі, адже вам треба пройти всю юридичну стежку: суд першої, другої інстанції та касацію у Верховному суді. ■

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Акція протесту проти ведучого, який образив українців

Польські активісти запланували протест проти ксенофобських, гомофобських і сексистських висловлювань мандрівника та журналіста Войцеха Цейровського. Саме цей журналіст у 2016 р., розповідаючи про враження від фільму «Волинь» Войцеха Смажовського, назвав усіх українців «гвалтівниками» і «різунами». Активісти написали листа до директора варшавського кінотеатру «Wisła», куди 5 жовтня на авторську зустріч має прийти Войцех Цейровський. У листі зазначалося, зокрема, що численні висловлювання й позиції журналіста є зневагою до основних цінностей, зокрема людської гідності. Лист підписали польська режисерка та сценаристка Агнешка Голланд, соціолог і культуролог, проф. Барбара Фотига, журналіст Констани Геберт та багато інших. Активісти збирають підписи під листом-петицією на сайті petycjeonline.com.

5 жовтня запланований також протест біля кінотеатру «Wisła» під назвою «Ksenoamyna – NIE dla publicznej towu niepawisici Wojciecha S.». 15 жовтня 2016 р. Войцех Цейровський під час ефіру на «Польському радіо Кошалін», на запитання ведучого, чи він вважає геть усіх українців «гвалтівниками» й «різунами», відповів: «...підтверджую, усіх». Прокуратура у Щецінку минулого року не побачила у висловлюваннях В. Цейровського розпалювання ненависті, а саме це закидали журналістові члени української громади, представники різних установ і приватні особи.

Після того як ОУП подало скаргу на постанову прокуратури в Щецінку, яка закрила справу Цейровського, районний суд у Кошаліні в липні цього року вирішив, що прокуратура повинна заново проаналізувати висловлювання журналіста.

До Журавець з'їхали колишні жителі села та їхні нащадки

У суботу 29 вересня відбулися святкові заходи в Журавцях (Люблінське воєводство). У рамках святкувань відправлено літургію в місцевій святині (колишня греко-католицька церква, якою тепер користуються римо-католики), а потім панахиду на кладовищі. Молитву очолили греко-католицькі священики о. Іван Тарапацький та о. Богдан Кішко. На святкування прибуло близько 50 осіб. Також відбулося освячення пам'ятника на могилі родини Купичів. Саме там є похоронений Іван Купич, українець із Мазурів, який під час святкувань у Журавцях часто розповідав про історію церкви й села, помер наприкінці минулого року. Останньою волею п. Івана було спочити на цвинтарі в рідному селі.

Журавці — це село в Томашівському повіті. До війни в ньому проживало 2100 греко-католиків. Після війни частину мешканців села депортовано в Україну. У 1947 р. внаслідок Акції «Вісла» тих, хто залишився, вивезено на північні землі Польщі. Кожного року на свято Воздвиження Чесного Хреста приїжджають колишні жителі Журавців та їхні нащадки (в основному з Мазурів та Львівщини), щоб помолитися в рідній церкві. Проте, як зізнається багаторічний організатор спільних виїздів до Журавець із Мазурів, пані Мирослава Джурко, цього року не вдалося зібрати відповідної кількості осіб, щоб разом поїхати на свято. Українка вже протягом кількох років оплачує прибирання нового цвинтаря в Журавцях на честь свята.

Організовується виїзд на зустріч молоді в Мадриді

Щороку в новорічний період християнська спільнота «Тезе» з Франції проводить Міжнародні міжконфесійні зустрічі молоді в одному з європейських міст. На Європейські дні довіри приїжджають від 30 до 60 тисяч молодих людей з усіх країн Європи, щоб у спілкуванні та молитві зустріти Новий рік. Вроцлавсько-Гданська єпархія УГКЦ збирає охочих поїхати на європейську зустріч молоді, яка в цьому році проходитиме в Мадриді (Іспанія).

Як читаємо на сайті єпархії, організатори розглядають два варіанти поїздки до Мадриду: літаком (дорожчий) та автобусом (дешевший).

Початкова вартість, якщо ви оберете літак, становить приблизно 1200 злотих політ плюс 55 євро — оплати за участь у «Тезе». Передбачена передоплата — 1000 злотих до 10 жовтня 2018 р. Вік: 16–35 років. Зацікавлених просять зв'язатися з о. Русланом Марцішаком за тел. 505 541 758 або e-mail: ruslik@o2.pl.

Другий варіант — автобусом з Гданська. Вартість становить 620 злотих дорога + 55 євро внеску для участі в «Тезе». Вік 16–35 років. Зацікавлених просять зв'язатися з Мартою Гнат за тел. 796 407 556 або e-mail: martahnat.pl@gmail.com.

Більше інформації про організований виїзд на сайті — www.cerkiew.net.pl.

Зустріч громади із Гданська з віце-прем'єркою України

▲ Зліва направо: посол України у Польщі Андрій Дешиця, голова Поморського відділу ОУП Єлизавета Кремінська та віце-прем'єрка України Іванна Климпуш-Цинцадзе.

Фото з Facebook (Офіс віце-прем'єрки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції).

Іванна Климпуш-Цинцадзе, віце-прем'єрка з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України, перебуваючи на VIII «Європейському форумі нових ідей» у Сопоті, зустрілася з українською громадою Гданська. Як інформує державний сайт України, гостя 27 вересня зустрілася з головою Поморського відділу Об'єднання українців у Польщі Єлизаветою Кремінською та отцем митратом Йосипом Улицьким. Під час зустрічі обговорено можливості створення умов для вивчення української мови для громадян України, які тимчасово перебувають у Польщі, з використанням можливостей польських шкіл з українською мовою навчання. На сьогодні в них не передбачена можливість фінансування навчання іноземних громадян.

Також йшлося про створення комплексних центрів підтримки українців — українських домів — у місцях компактного проживання українських громад. Це спільна ініціатива Консульства України в Гданську, Поморського відділу ОУП та парафії УГКЦ за попередньої підтримки місцевою владою. Такі центри, створені на юридичній базі осередків ОУП у великих містах, у наданих місцевою владою на пільгових умовах приміщеннях, повинні містити світлиці, концертні зали, кімнати-офіси для створення центрів правової та оперативної допомоги українським мігрантам. Єлизавета Кремінська розповіла, зокрема, про щорічний молодіжний фестиваль «JagmaROCK FEST», який проводиться вже 42 роки.

Під час відвідання церкви та парафіяльного дому отеч митрат Йосип Улицький розповів про діяльність церкви, яка, за його словами, залишається «стовпом української ідентичності». Гості також побували біля пам'ятника Св. Володимиру, встановленого у 2015 р. на площі недалеко від скверу хрещення Руси-України — культового місця для українців Помор'я. Щороку тут відбуваються володимирські читання. У Гданську також є пам'ятники жертвам Голодомору, репресій, примусово переселеним українцям. Сторони обговорили перспективні проекти української громади в цьому місті, зокрема, створення тут Українського дому.

Курси іконописання у Вроцлаві

Наприкінці літа у Вроцлаві відбувся тиждень творчості, присвячений писанню ікон. Проводила його пані Аня Кілик. Про це інформує сайт Вроцлавсько-Гданської єпархії УГКЦ. Участь у курсі брали як школярі, так і дорослі. Ікони писали на дерев'яних дошках. Щодня, натхненно працюючи, учасники заходу дізнавалися все більше й більше, розкривали таємниці іконописання. «Це, дійсно, дуже цікаво. Кожен із нас вклав частину душі у своє творіння. Дуже приємно

дивитися на ікону, написану власноруч», — ділиться враженнями Евеліна Прибула, учасниця курсів іконописання.

Потрапив на допит до прокуратури за червоно-чорний прапор

Окружна прокуратура в Любліні вирішила припинити справу українця, який мав у машині підвішений червоно-чорний прапор. 16 вересня цього року громадянин України хотів вантажівкою перетнути польсько-український кордон у Дорогуску. Прикордонники визнали прапор у його машині забороненим символом, що закликав до ненависті на тлі національних відмінностей. Випадок першим описав тижденьк повіту Краснистав «Nowy Tydzień».

«За розпалювання ненависті та поширення тоталітарної державної системи буде свідчити заарештований у неділю (16 вересня) українець. Зухвалий і самовпевнений водій вантажівки зупинився для контролю в Дорогуску з бандерівським прапором на склі кабінки. Офіцери зупинили українця», — писало видання. Справою мала зайнятися районна прокуратура в Холмі на підставі ст. 256 Кримінального кодексу (публічне пропагування фашистської або іншої тоталітарної державної системи або підбурювання до проявів ненависті на тлі національних відмінностей). З Холма справу було передано до Любліна.

Сайт kresy.pl інформує, що окружна прокуратура в Любліні вирішила припинити провадження проти українця. Під час допиту водій вантажівки ствердив, що це кольори не УПА, а української футбольної команди. Прокурор, який займався справою, постановив, що сам факт наявності такого прапора, особливо в контексті свідчень, не має ознак злочину. Українця звільнено.

IV Єкуменічний міжнародний перегляд паралітургійної пісні в Сяноці

23 вересня у Сяноці в православній святині Святої Трійці пройшов IV Єкуменічний міжнародний перегляд паралітургійної пісні. У ході фестивалю глядачам презентувалися шість колективів із Польщі та України. Серед учасників події були: парафіяльний хор Святої Трійці в Сяноці, ансамбль «Сьпіванка» з Мокрого, фольклорний гурт «Легка доріжка» із села Мишковичі, що на Тернопільщині, колектив «Лем Ми» з Команчі, дівочий гурт «Видимо» зі Сянока та Камерний чоловічий хор осередку православної культури «Клірос» із Горлиць. На завершення перегляду всі колективи спільно виконали гімн фестивалю «Пісня любові».

Фестиваль супроводжувала також виставка «1938. Акція руйнування православних церков на Холмщині й Південному Підляшші» (автори: Григорій Купріянович, Славомір Виспянський) в україномовному варіанті. З доповіддю про 80-річчя цих трагічних подій виступав д-р Григорій Купріянович. За оцінкою історика з Любліна, на зустрічі в парафіяльному будинку зібралося близько 80 осіб.

Організаторами фестивалю були православна парафія Святої Трійці в Сяноці та сяніцький гурток Братства св. Кирила і Мефодія, а головним зачинателем заходу — Маріанна Яра.

Цукерня українців у Кракові отримала кулінарну нагороду

Краківська цукерня українців Романа та Сергія Шевченків «Вишукані десерти братів Шевченків» отримала престижну кулінарну нагороду «Orły Cukiernictwa» («Орли кондитерської справи»). Про це повідомляє сайт українців у Кракові — UA.in.krakow.

«Наша кондитерська отримала дуже високу оцінку — 9,7/10 балів. Дякуємо за вашу підтримку й позитивні оцінки, завдяки яким нам вдалося досягнути таких високих результатів», — цитує слова братів Шевченко портал. Цукерня українців у вересні перемогла в результаті перевірки 5 тисяч компаній та аналізу понад 180 тисяч веб-сайтів. Кияни відкрили її у 2015 р. Спеціалізацією стали десерти преміум-класу, а заклад отримав назву «Вишукані десерти братів Шевченків». За короткий час цукерня стала популярною не лише серед відвідувачів, а й серед кулінарних критиків, які високо оцінили вміння українських кухарів-кондитерів.

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**

Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

Задля порозуміння

«Самоврядне порозуміння» («Porozumienie Samorządowe») Щецінецького повіту зосереджене передусім на програмі, яка може мати вплив на зміни у функціонуванні місцевих спільнот. Його ініціативами займаються люди з різних середовищ, які мають багатолітній досвід, знають локальні проблеми та потреби, – такі слова можемо прочитати про самоврядну громадську ініціативу, з якою до Міської ради Білого Бору балотується Володимир Філь (округ № 3).

▲ Володимир Філь – голова білобінського гуртка ОУП, заступник голови Кошалінського відділу ОУП, у минулому – член Головної ради ОУП, багаторічний організатор культурного та громадського життя українців у Білому Борі.

«Самоврядне порозуміння» не є політичною партією. Воно об'єднує представників місцевих економічних, професійних та неурядових середовищ, що існують на терені Щецінецького повіту. В. Філь – у минулому віце-староста Щецінецького повіту, нині – директор Повітового управління доріг у Щецінку. Він добре знає проблеми регіону, у тому числі – жителів Білого Бору як українців, так і поляків.

У Білому Борі життя української спільноти зосереджується навколо школи, церкви та ОУП, до яких з 1980-х років має відношення В. Філь. Він, зо-

крема, був одним з ініціаторів побудови в Білому Борі гуртожитку, першого в Польщі пам'ятника Тарасові Шевченку та церкви за проектом видатного митця проф. Юрія Новосільського. У Білому Борі він поселився у 1980 р. одразу після навчання в Політехнічному інституті у Гданську. На рік раніше тут почала працювати вчителькою української школи його майбутня дружина Марія.

– Перед тим, як ми опинилися в Білому Борі, громада мала вже деякі надбання. Тут були люди, яким залежало на цьому, щоб активізувати це середовище. Якби не робота окремих людей у 60-70-х роках, не було б її продовжен-

ня у 80-90-ті роки. Силою Білого Бору є школа та церква. Останніми роками у нашій школі, на жаль, змінився склад учнів. Зараз у ній навчаються здебільшого діти й молодь з України. Молоді насадки переселенців Операції «Вісла» тут у меншості, тому треба докласти всіх зусиль, щоб змінити цю тенденцію. Це завдання – не лише локальне, білобінське. Перед українцями стоять ті ж самі виклики, що й раніше. Насамперед це боротьба з асиміляцією, що дедалі посилюється. Дехто каже, що це неминучий процес, з яким треба змиритися. На мою думку – ми мусимо йому протистояти, використовуючи перевірені способи та створюючи нові, щоб асиміляція була якнайменш відчутною для нашої громади, – однозначно говорить В. Філь.

На жаль, такі малі місцевості, як Білий Бір та навколишні села, старіють набагато швидше, ніж великі міста. Молодь виїжджає туди, де можна знайти роботу, а повертається додому на свята або відпустку.

– На покоління 50-60-літніх членів української громади спочиває перш за все обов'язок збереження в належному стані всіх надбань, напрацьованих тут за 70 років функціонування. Я маю тут на увазі матеріальні (гуртожиток, пам'ятник Т. Шевченку, церкву, пам'ятні таблиці, обеліск жертвам Операції «Вісла») та духовні, якими наша громада жила і будувала свою релігійну й національну тотожність. Не кожна спільнота може похвалитися такими досягненнями. Не хочу навіть і думати, що вже приходить час на підсумки чи писання мемуарів. Закінчувати справи, якими ми жили як громада, ніхто з нас не збирається, але правдою є також і те, що, поки є сили, слід подбати про архівацію: згідно з новітніми технологіями, зберегти все, що записано на відео, плівках, плакатах, різних документах. Зробити це слід не тільки задля спогадів і сентиментів, а, перш за все, задля продовження громадської роботи поколінням наших дітей і внуків. З такою метою ми поступово наближаємось до реалізації задуму про створення хоча б невеликого музею, – констатує В. Філь.

Звичайно, крім справ, пов'язаних з українською громадою, для В. Філя не менш важливими є питання, які стосуються всіх жителів Білого Бору. Тим більше, що нині гміна знаходиться у складній фінансовій ситуації: потрібно сплачувати кредити, взяті раніше на місцеві інвестиції, а бюджетні надходження різко скоротились (хоча б у зв'язку з ліквідацією фотореєстраторів). Тому зараз у гміні реалізовується програма фінансового оздоровлення (program naprawczy). Гміна поступово

виходить із кризової ситуації, проте грошей на все не вистачає.

Окрім фінансових проблем, у Білому Борі існують комунікаційні труднощі, оскільки через містечко проходять дві дороги державного значення (№ 20 та № 25), якими тисячі туристів влітку прямують до моря. На канікулах проїзд через Білий Бір дуже ускладнений, тому гміні варто повернутися до призабутої концепції будови кільцевої дороги. Також слід долучитися до різних проектів та заходів, які дозволили б приділити увагу естетиці містечка і до-вколишніх сіл більше, ніж це робилося досі.

Увагу треба приділити й фінансуванню культури, зокрема української. Цього року наш гурток навіть не мав можливості подати заяву про дофінансування, бо через скрутну фінансову ситуацію в гміні не виділили для цього коштів. Варто було б також знайти додаткову фінансову підтримку для школи та з'ясувати, яку освітню субвенцію гміна передає для українських шкіл.

Білий Бір має укладені партнерські договори зі Львовом та Луцьком, тому В. Філь хотів би зрушити з місця до-теперішню співпрацю та надати нових сил польсько-українським самоврядним ініціативам. У рамках цих відносин могли б відбуватися культурні обміни та обміни дітей і молоді, а це потребує відповідного фінансування. Тут у пригоді може стати участь Білого Бору в Конвенті самоврядної співпраці «Польща-Україна».

У самому містечку поляки та українці живуть у злагоді. Тут уже 23 роки організовується чи не єдине в Польщі польсько-українське колядування, одним з ініціаторів якого був саме В. Філь. У Білому Борі не відчувається міжнаціональної ворожнечі, тим не менш, після показу фільму «Волинь» на каналі TVP, тут з'явилися перші за останні 70 років антиукраїнські написи.

– Раніше траплялося осквернення пам'ятника Т. Шевченку чи пограбування старої церкви, однак це не мало антиукраїнського характеру. Натомість антиукраїнські написи, які з'явилися влітку цього року – це, на жаль, наслідок сучасного політичного курсу та просто людської недолугості, тому треба реагувати на такі події, навчати і запобігати, щоб більше таке не повторилося, – переконаний В. Філь.

Пріоритетом для «Самоврядного порозуміння», від якого балотується В. Філь, є зрівноважений розвиток всіх гмін, які належать до Щецінецького повіту. ■

Анна ВІННИЦЬКА

Фото з приватного архіву А. Філя

Поклонилися білобінській «Матері скитальців»

ПРОДОВЖЕННЯ З 1 СТОРІНКИ

Для паломника головною є молитва, тож білобінські святкування починаються вже в суботу Великою вечірньою з литією. До цього відбулася зустріч молоді, яку підготувала театральна група «Навпаки» з Гданська – артисти виступили також після вечірні. Молоді артисти словами поетів висловили свої сумніви, прохання, радості та запитання до Бога, все було прикрашено подячним молитовним співом.

– На мою думку, білобінська церква – це магічне, містичне, просто неймовірне місце. Коли я вперше зайшла до церкви, то не могла зібрати думок

та будь-що сказати, – розповідала кілька років тому Магдалена Капка, реставратор пам'яток старовини з Торуні, яка якраз напередодні свята разом із Робертом Рогалем, теж реставратором пам'яток старовини, проводила відновлення образів на фасаді церкви, запроектованої проф. Юрієм Новосільським. Таким чином, храм набув остаточного кшталту, й нині саме перед іконами, які видніються на фасаді церкви, відбуваються щорічні святкування.

– Кожен із нас покликаний Богом до якогось завдання й місії. Ми є синами та дочками святої Греко-католицької церкви, яка в минулому переживала горе, й неодноразово таке ж горе спі-

кає її і нині. Тому ми маємо бути її членами особливо тепер – живучи на поселеннях далеко від рідних земель, у час, коли так важко зберегти свою церковну та національну ідентичність, коли свої жнива збирає асиміляція, а частина молодого покоління ставиться байдуже до батьківських традицій, та коли часами в цілому важко бути християнином. Ми обрані членами цієї церкви й не можемо відступитися, тому що ми – в Христа зодягнені. Кожен із нас також покликаний до індивідуального служіння як церкві, так і народові, – проповідував кир Володимир. Владика говорив про родинне покликання та священницьке й монаше служіння.

– Проблема однак у тому, що дуже часто не чуємо скерованого до нас слова Божого й тому нехтуємо приналежністю до своєї церкви, парафії та народу. Байдужими теж стають рідна мова, свята, участь у недільних Богослужіннях і загалом християнське життя, – казав кир Володимир. Тому кожного з прочан владику закликав задуматися над своїм покликанням: чи є кожен із нас таким християнином, греко-католиком, парафіянином та членом родини, яким його хотів би бачити Господь.

– Ми не уявляємо собі, як це – не бути на святі. Тут молитовно зміцнюємося. З Білого Бору повертаємось сильнішими людьми. Це наша особиста зустріч із Богом, – казали зворушені паломники. ■

Анна ВІННИЦЬКА

УКРАЇНА

Про 25-ий Форум видавців

Вересневий Львів традиційно перетворюється на літературну столицю України, сповнену найцікавіших літературних новинок різних авторів – не лише з усієї країни, але й світу. Цьогорічний захід тривав із 19 по 23 вересня і був присвячений темі ринку свободи.

Ювілейний 25-ий Форум видавців запропонував до уваги відвідувачів: національний книжковий ярмарок, церемонію вручення премії «BookForum Best Book Award», фестиваль дитячого читання «Книгоманія», міжнародний літературний фестиваль, ніч поезії і музики, всеукраїнський бібліотечний форум, благодійну акцію «Третій вік: задоволення від читання».

За п'ять днів відбулося 910 подій у понад 40 різноманітних локаціях Львова. У форумі взяли участь не лише українські автори, але й гості із 25-ти країн світу. Книжковий ярмарок презентували цього року 250 видавництв.

Зіркою ювілейного BookForumLviv став відомий французький письменник, автор бестселеру «Кохання живе три роки» Фредерік Бегбедер. Не меншою увагою користувався ще один запрошений гість: популярний польський письменник, автор культового роману «Самотність у мережі» Януш Вишневський.

Варто зазначити, що потужною була цьогорічна літературна делегація з Польщі. Форум, зокрема, відвідали: Яцек Дукай, Марцін Шигельський, Адам Міхнік, Іза Хруслінська, Анджей Франашек, Євген Соболев, Дорота Рист, Валерій Бутевич.

Низка форумних подій присвячувалася українсько-польському культурному діалогу.

20 вересня в театрі ім. Леся Курбаса відбулася презентація українсько-польської поетичної антології «Українська Надія. Ukraińska Nadzieja», виданої фондом «Наш вибір» та видавництвом «Forma» у 2017 р. в Польщі. Під однією обкладинкою надруковано вірші українських і польських поетів, створені в переломні для України моменти: час революції та війни. Збірка стала певним поетичним зрізом, рефлексією на тему боротьби, війни, смерті, не лише сучасної України. Вона змушує задуматись і над перспективами минулого, зокрема українсько-польських відносин. Учасниками презентації були Дорота Рист, Євген Соболев, Владислав Івченко, Кароліна Ольшевська. Також завітали поети, чії вірші надруковано в антології: Ірина Сажинська, Надія Позняк, Ольга Брагіна, Дарина Попіль. Авторки зачитували свої поетичні твори зі збірки українською, а гостя з Польщі Дорота Рист озвучувала їх польськi переклади.

21 вересня відбулося читання лірики Ярослава Івашкевича – польського поета, народженого в Україні, у виконанні перекладачки та поетеси Наталії Бельченко. Модерувала подію Галина Марія. 2019 р. виповнюється 125 років із дня народження Я. Івашкевича. З цієї нагоди Н. Бельченко готує збірку перекладів його лірики українською мовою. Проект вона започаткувала, перебуваючи на стипендії «Gaude Polonia».

21 вересня також відбулося відкриття виставки, присвяченої творчості польської поетеси Зузанни Гінчанки, де, зокрема, використані переклади Наталії Бельченко.

Наступною українсько-польською подією цього дня стала презентація книги Ярослава Грицака та Ізи Хруслінської «Розмови про Україну». Головною темою бесіди польської журналістки з українським істориком та публіцистом є роздуми про вплив історії на події в Україні в останні десятиліття. Особливу увагу приділено відносинам України із найближчими історичними сусідами – Польщею та Росією. Але перш за все книга розповідає про історичний вимір сучасних українських викликів і проблем. «Розмови про Україну» є третім виданням із серії розмов Ізи Хруслінської з українськими інтелектуалами, надрукованим у співпраці з видавництвом «Дух і літера» та Центром юдаїки. Перші дві книги вміщували бесіди з Оксаною Забужко та Йосифом Зісельсом. Проте «Розмови про Україну»

хронологічно є першим виданням, бо з'явилося воно ще в 2009 р. польською мовою. Публічна презентація книги діалогів Ярослава Грицака та Ізи Хруслінської «Розмови про Україну» відбулася за участі авторів та Володимира Ермоленка. Модерував захід Мирослав Чех.

Ще однією подією 21 вересня, яка ненавчепідсумувала насичений українсько-польською тематикою день, стала дискусія під назвою «Чому сучасна українська література важлива для Польщі». Або ж тема справді дуже актуальна, або в театрі Курбаса зібрався повний зал, бо одним із дискусійних виступив Юрій Андрухович. З іншим українським письменником Петром Яценком вони розмірковували про перспективи українських авторів у Польщі. Також відбулася презентація видавництва «Warstwy» і його планів щодо друку творів українських письменників. Організатор події – Вроцлавський дім літератури.

▲ Володимир В'ятрович на зустрічі-дискусії у бібліотеці Драгоманова. Фото з Фейсбука В'ятровича

22 вересня в науковій бібліотеці імені Драгоманова пройшла дискусія про історію, пам'ять та політику в українсько-польських стосунках за участі Володимира В'ятровича. Останній висловив підтримку Григорію Купріяновичу (детальніше про справу Купріяновича можна почитати у № 31 «Нашого слова» за 2 серпня 2018 р.).

Важливою для українсько-польського діалогу була дискусія «Хто такий Герберт?». Подія відбувалась у форматі зустрічі з польським літературознавцем, літературним критиком Анджеєм Франашком. Дискусія видалася дуже пізнавальною, адже її модератор Валерій Бутевич також є дослідником творчості Герберта. З розмови двох інтелектуалів можна було довідатися багато нового та цікавого про особливого польського поета, велика частина життя якого пов'язана зі Львовом.

Не забракло на 25-му Форумі видавців також лемківської тематики. 23 вересня письменниці Оксана Забужко та директор Українського інституту Володимир Шейко презентували книгу Нелі Шейко-Медведевої «Дороги камені». Сама авторка не змогла приїхати до Львова, але презентація зібрала багатьох відвідувачів та минула успішно.

Наприкінці варто згадати, що гран-прі цьогорічної премії «BookForum Best Book Award» здобула книжка Андрія Гречила та Богдана Завітія «Наш Герб. Українські символи від княжих часів до сьогодення» (видавництво «Родовід»).

Львівський форум видавців, як завжди, зібрав довкола себе часто абсолютно несхожих між собою людей, із різних міст та країн. Але протягом п'яти вересневих днів усіх цих людей вкотре об'єднала любов до літератури. І цього разу їх було ще більше, що не може не тішити. ■

Дарина ПОПІЛЬ

ПУЛЬС
УКРАЇНИ

У випадку проведення виборів президента у вересні 2018 р. найбільше голосів отримали б Юлія Тимошенко, Володимир Зеленський та Петро Порошенко. За таких умов у другому турі довелось б обирати між Юлією Тимошенко та Володимиром Зеленським. Попри те, що близько 50% українців кажуть, що ні за яких умов не проголосують за Петра Порошенка, йому таки вдалося повернутися у трійку лідерів і трішки відірватися від інших ймовірних кандидатів у президенти. Серед політичних партій найбільші рейтинги станом на вересень мають «Батьківщина», партія Володимира Зеленського «Слуга народу» та партія «За життя» Вадима Рабіновича. При цьому соціологи зафіксували зменшення кількості респондентів, які вважають, що справи у країні йдуть у неправильному напрямку, і тих, які переконані, що зараз потрібні радикальні зміни. Як свідчить оприлюднене дослідження соціологічної групи «Рейтинг», за Юлією Тимошенко готові проголосувати 13,2% опитаних респондентів і вона єдина у списку ймовірних кандидатів у президенти, хто зараз має більше 10% підтримки. Її найближчими конкурентами є Володимир Зеленський, за якого готові проголосувати 7,8% опитаних українців, та Петро Порошенко, у якого 6,8% підтримки. Крім них, більше 5% підтримки мають лише п'ять ймовірних кандидатів – Анатолій Гриценко (6,6%), Юрій Бойко (5,7%), Вадим Рабінович (5,4%), Олег Ляшко (5,2%) та Святослав Вакарчук (5,0%).

Міська рада Парижа проголосувала за присвоєння українському режисерові Олегові Сенцову звання почесного громадянина французької столиці. «Через кілька місяців після того, як його портрет був розміщений перед міською радою та багатьма іншими залами, мобілізація Парижа на користь режисера продовжується #FreeSentsov», – написала мер Парижа. «Париж визнає столицею прав людини. Він втілює індивідуальні свободи, включаючи свободу вираження поглядів і захищає демократію. Ми зобов'язані пропагувати ці цінності та боротися за їхнє шанування у всьому світі. Олег Сенцов повинен бути звільнений», – заявляла раніше мер Парижа. У той час, напередодні міська рада італійської Верони позбавила президента України Петра Порошенка звання почесного громадянина міста.

Представник Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) з питань свободи ЗМІ Арлем Дезір закликав владу РФ звільнити незаконно затриманого 2 роки тому і засудженого українського журналіста Романа Сушенка. В ОБСЄ нагадали, що неодноразово порушували питання звільнення політв'язня Сушенка під час візитів представника ОБСЄ до Росії. Дезір підкреслив, що журналісти «повинні мати можливість працювати, не побоюючись залякування або тюремного ув'язнення». Нагадаємо, Р. Сушенка, власного кореспондента «Укрінформ» у Франції, затримали 30 вересня 2016 р. у Москві, куди він прибув з приватною поїздкою. У ФСБ Росії стверджували, що Сушенко є співробітником Головного управління розвідки Міністерства оборони України. В ГУР МОУ заперечили це. 4 червня 2018 р. Московський міський суд визнав українського журналіста винним у шпигунстві і призначив покарання у вигляді 12 років колонії суворого режиму. Сушенко провини не визнав.

Петиція з вимогою припинити антиукраїнську діяльність телеканалів «112 Україна» та «NewsOne» набрала на сайті Верховної Ради 25 тисяч підписів, необхідних для розгляду. З такою ініціативою виступила громадська організація «Відсіч». Як йдеться у тексті петиції, в умовах, коли Україна перебуває в умовах російської військової агресії, депутатам не слід «закривати очі та потурати поширенню дезінформації, ворожій пропаганди через інформаційні активи Кремля в Україні, зокрема на телеканалах «112 Україна» та «NewsOne», які активно транслюють інформаційну політику «руського міра» в Україні та перебувають під управлінням кума Путіна – Медведчука та регіонала Мураєва, який виступає проти декомунізації та називав Олега Сенцова терористом».

З квітня 2014 р. по вересень 2018-го в анексованому Криму до адміністративної відповідальності за участь в мирних зібраннях покарали 353 особи, 12 осіб притягнуто до кримінальної відповідальності. «Окупаційна влада значно посилила обмеження свободи мирних зібрань на території Кримського півострова, незаконно використовуючи для цього репресивне російське законодавство. Переслідуючи людей за участь у мирних зібраннях, російська влада порушує ст.10 і 11 Європейської конвенції з прав людини, які гарантують свободу вираження поглядів та мирних зібрань», – про це заявили у «Кримській правозахисній групі». Крім того кримські «судді» затвердили 367 постанов про притягнення до адмінвідповідальності, з яких 334 постанови про штрафи на загальну суму 3 942 500 руб.

За pravda.com.ua підготувала **ав**

ІНТЕРВ'Ю

Роман Любинецький:

«Мене дуже хвилює ця велика міграція заробітчан з України»

Герой цієї розмови — богаторічний діяч української громади у Кракові. Роман Любинецький, а так його звуть, був головою краківського гуртка Об'єднання українців у Польщі протягом майже 15 років. Зараз він вже не належить до ОУП, але все одно залишається активним членом української громади у Польщі. Ми поспілкувалися з ним про його роки головування, спостереження та думки щодо життя української громади тощо.

Усі чинні члени управи краківської ланки Об'єднання українців у Польщі — голова Маргарита Цюрик, секретарка Олександра Михайленко, Денис Пилипович — сьогодні відсутні, натомість ви їх замінєте і виконуйте їхню роботу. Незважаючи на те, що ви вже не є головою краківської ланки ОУП, ви все одно залишаєтеся активним?

Я не є головою вже кілька років. Нехай би інші показали більшу активність: я даю простір — будь ласка, робіть, що хочете. А виходить, що часом треба заступати когось, заміняти.

Ви залишаєтеся із власного бажання чи з примусу? Чи ви полишили б усе, якби мали можливість?

Я тут за власним бажанням, за потребою серця. Тут ніхто нікому не платить за суспільну діяльність. Треба мати ще якусь професію, щоб якось жити.

Ви були головою краківського гуртка ОУП від 1998 по 2013 рік, це довгий період часу.

З короткою перервою. Натомість активну діяльність почав давно, ще зі студентських часів, а це було у 60-х роках. Я почав вивчати правознавство у Кракові. Працюю юристом-консультантом як штатний працівник.

Розкажіть, звідки ви, бо це важливо для українців з громади.

Я родом із Перемишля. Це найкрасивіше місто польсько-українського пограниччя. *(Посміхається)*. Мої батьки походять з міста Ходорів біля Львова, але так склалося, що вони приїхали сюди до війни, а у 1945 р. опинилися в Перемишлі. Повертатися до Ходорова батьки не хотіли — там уже була сталінська влада, тож вони залишилися в Перемишлі. Я закінчив там початкову школу, ліцей. Я живу в Кракові ще зі студентських років, але підтримую контакт із Перемишлем. Дуже часто туди їжджу, у мене там залишилися далекі родичі, часом буваю там на урочистих святах, їду на могили батьків на цвинтар. На святі — ювілеєві 325-ліття поєднання перемиської єпархії з унією (відзначалося 9 вересня — *прим. авт.*), мене якраз не було, я був на відпочинку у санаторії на іншому кінці Польщі, тобто в Свиноуйсьцю. Окрім цього, я маю сентимент до Перемишля.

Як виглядала українська спільнота у 50-ті роки у Перемишлі?

Тоді тільки завершився період терору та переслідувань. Відродження української спільноти пов'язане з появою Українського суспільно-культурного товариства (УСКТ). Тих людей я в більшості знав, хоча сам тоді був ще школярем. Всюди, де жили українці, а вони жили тоді по всій Польщі, люди почали піднімати голови, почали домагатися своїх прав: щоб можна було вільно розмовляти своєю мовою, щоби була своя

відправа у церкві, щоб загалом була церква. Усе це з'явилося разом із появою УСКТ. Ці тенденції були пов'язані з політичною ситуацією в Польщі, а також із тим, що відбувалося тоді у Радянському Союзі, так званім 20-им з'їздом Компартії, на якому виступив Хрущов. Люди не відразу почали бути такі відважні, все відбувалося поволі. Не лише в 1957 чи 1958 р., але й пізніше, протягом усього періоду Владислава Гомулки до 1970 р., кризь цілий період Герека до 1980 р. Польща мала, властиво, бути мононаціональною. Усе, що робили діячі УСКТ у той час, було діяльністю опозиційною: вони демонстрували, що існує менша чи більша, але якась [окрема не польська] громада людей. Належить пам'ятати, що тоді не було ані українських книжок, ані словників, ані підручників для школярів. Вони почали поволі з'являтися вже після 1958 р. Тобто увесь період від 1945 по 1958 р. — 13 років — ми були у повному підпіллі.

Ми завжди були суб'єктом зацікавлення спеціальних служб Польської Народної Республіки. Лише кільканадцять років тому ми змогли дізнатися, хто співпрацював із тодішньою Службою безпеки, чи, радше, Урядом безпеки, а кого переслідували. Важко говорити про всіх людей, які жили в Кракові. Можу назвати одне прізвище — Лев Гец, відомий графік, художник. Польський Уряд безпеки переслідував його від 1945 по 1957 чи 1958 рік. Дійшло до того, що вони з дружиною хотіли закінчити життя самогубством. І жінка дійсно померла, а його врятували. Але потім він увесь час був під наглядом. Тепер в Інституті національної пам'яті Польщі зберігаються його спогади, документи, деякі історики цим цікавляться. Лев Гец під час війни був, між іншим, директором нашого музею в Сяноці. Після війни він поселився в Кракові. Наприклад, тут він намаював з 300, може, навіть 400 графік «Краківське подвір'я»: не фронти будівель, а стіни зсередини, зі сторони двору. Майже всі роботи він подарував місту. Похований він на Раковицях у Кракові.

Багато інших наших людей також викликали на «розмови». Служба безпеки передусім використовувала донощиків, я знаю, може, не всіх, але декількох.

Ми знали, що за нами стежать, але не робили нічого «антидержавного». Натомість сам факт, що ми існували, що ми жили як українці — це був знак спротиву офіційній ідеї, що в Польщі є тільки поляки. Ну бо євреїв нема тому, що їх німці вимордували, українці ви-

Фотоз facebook/Uainkrakowportal

▲ Роман Любинецький.

їхали або розчинилися як в морі. Тож УСКТ у цій справі мало великі заслуги.

То були часи таких видатних діячів, як Омелян Верхола, колишній член Українських Січових Стрільців, голова тутешнього гуртка УСКТ з 1958 до 1977 р., Стефан Вербовий з 1978 до 1980 р., Роман Андрухович голова гуртка з 1981 до 1997 р., Марія й Михайло Шлянти та багато інших.

А як ситуація виглядає зараз?

Мене дуже хвилює ця велика міграція заробітчан з України. І мені трошки сумно, що молоді освічені люди після школи та університетів виїжджають працювати в діаспорі на еміграції, на чужині. Через це Україна дуже багато втрачає. А з іншого боку, українці, які живуть у Польщі десятки років, повинні трошки допомагати, мають дати якусь підтримку прибулим. Люди це роблять, це відчувається: десятки поранених на Донбасі хлопців лікувалися в Польщі, і наші люди допомагали їм ліками, одягом, грошима тощо. Звісно, тепер у цьому відіграє велику роль і українське консульство у Кракові.

Але ситуація зараз така, що у Польщі живе близько півтора мільйона українців, дехто каже, що лише у Кракові їх — до 30 тисяч. Це вже велика група людей. Ми не маємо ані змоги, ані грошей, щоб допомагати стільком людям. Часом випадково хтось до мене звернеться, питає, як можна залагодити ту чи іншу справу, я намагаюся допомогти.

Повернімося до української громади за радянських часів. Якою вона була у той час? Дитиною у Перемишлі ви розмовляли українською мовою? Там була церква?

Ні, в ті часи, коли я був дитиною, люди розмовляли тільки польською, тому що всі боялися. Деякі, можливо,

у себе вдома розмовляли українською, але це були винятки. Якщо навколо твого помешкання було ще 10 квартир, можна було зіткнутися з осудом. Натомість між собою, зустрічаючись, ми розмовляли вільно. Але для цього потрібні були відповідні обставини.

А ваші батьки зберігали українську культуру, розмовляли з вами українською?

Як я був дитиною, мої батьки розмовляли між собою українською тоді, коли не хотіли, щоб я про щось дізнався. Але я все розумів.

А як ви вивчили українську мову?

Сам навчився, бо мав таку потребу. Ніхто мене не змушував. Спочатку мама трошки мені допомагала. Але до нормальної школи я не ходив, українську мову систематично не вивчав. Тому всього, чого я досягнув у цьому, я досягнув власними силами.

Де ви тоді зустрічалися з українцями? В підпільній церкві чи у якійсь криївці?

Коли з'явилася церква, ми могли вільно до неї ходити. Там можна було познайомитися зі своїми людьми. Це був 1957 рік. Останній священник тих часів — отець Сильвестр Крупа, колишній парох в селі Журавиці біля Перемишля. Вони з дружиною і донькою жили на тій же вулиці, що й ми — на вулиці Словацького у Перемишлі. Коли він помер, відбулися дуже великі похорони. Мій тато сказав: «ніби якийсь владика». Бо, дійсно, попрощатися з ним прийшло дуже багато людей. Він похований на цвинтарі на вул. Словацького. Для мене ця людина була символом.

Другим символом у Кракові, коли я приїхав сюди на навчання, став отець Микола Денько. Тоді він уже був засуджений на 12 років ув'язнення. Його звільнили у 1956 р., а від Різдва 1958 р. він почав служити нашу літургію в костелі Св. Катажини, там, де йому дозволили, у повністю знищеній каплиці, яку він відремонтував.

І в Перемишлі, і в Кракові було також УСКТ, куди можна було прийти чи то на Маланку, чи на якийсь шевченківський концерт, чи якось річницю Івана Франка, чи організувати дитяче свято тощо. Це була нагода зустрітися, порозмовляти один з одним, довідатися про якісь новини.

Як ви оцінюєте спільноту українців у Перемишлі у ті часи й тепер?

Я не хочу оцінювати. Я думаю, наша громада у Перемишлі робить те, що в їхніх силах. На першому місці, окрім церкви, я б поставив нашу школу. Це зусилля багатьох вчителів, педагогів, людей. Наприклад, в 90-х роках я був вражений, коли довідався від Марії Туцької, що вони мають спеціальний кабінет з комп'ютерами, щоправда, старими і з кінескопічними лампами. Тоді у поль-

ІНТЕРВ'Ю

ських школах такого не було, а вони вже мали такий клас, куди діти могли прийти вчитися працювати на комп'ютері.

Але зараз українські школи, зокрема у Перемишлі, стикаються з багатьма труднощами.

У цих школах небагато дітей з української громади — це факт. Але при нашому розпорощенні, при тому, що ми живемо не компактно, а, власне, в діаспорі, ті школи важко заповнити дітьми. Як може дитина з Кракова, якій кільканадцять років, поїхати до Перемишля або до Лігниць, щоб навчатися вліщеї?

Я бачу потребу конкретної співпраці між школою, церквою та об'єднанням, про що я говорю вже багато років. Не завжди це виглядає так, як хотілося б.

А чому немає співпраці між цими трьома інституціями?

Співпраця є, але не така, якою я собі її уявляю.

Як вона мала б виглядати?

Наприклад, у Кракові ми сидимо в підвалі, який є власністю церкви. Коли я був головою управи, я думав, що це приміщення можна взяти в оренду і зробити приміщенням об'єднання. Підкреслюю — орендувати, не купити. На жаль, владнати це мені не вдалося.

Чому?

Не знаю. Бачите, я можу сюди прийти, і ми неодноразово робили тут зустрічі. Але у цьому приміщенні поміститься максимум 60, може, 70 людей. Часом треба мати своє приміщення, щоб можна було організувати, приміром, бібліотеку. Натомість зараз це все — в руках церкви, священників, а ми не маємо права користуватися приміщенням як повноправний орендар.

Така проблема, я знаю, існує ще в кількох наших осередках, де церква, наприклад, відбудована заново. Всі тоді розуміли, що церква облаштовує приміщення на власні потреби. Та все ж краще, щоб якийсь підвал чи інше приміщення були в руках у світських людей. Але церква стоїть на своєму, що все має належати пароху чи священнику. Це мені не подобається, я завжди про це говорив.

З якими ще проблемами ви, як голова ланки ОУП, стикалися? Якою є специфіка української спільноти у Кракові?

Українці, які живуть тут довгі роки — це одна громада, а ті, які приїжджають — окрема. Буває і таке, що приїжджають люди, які засновують тут свої підприємства, мають сили і здоров'я дати роботу і полякам, і нашим людям — це мені дуже подобається. Але більшість — це люди, які шукають роботу за будь-яку ціну, бо в Україні її нема.

Загалом в українській громаді у Кракові головною проблемою є низька активність людей, а також тих діячів, які хочуть бути діячами. Мова йде не тільки про те, щоб бути обраним головою управи, але й про те, щоб присвятити цій діяльності трошки свого часу. А з цим управа має проблеми. Кожен ставить на перше місце ту свою роботу, де може щось заробити. Ми не маємо жодного штатного працівника, ніколи й не мали. Треба намагатися все ж таки плекати свою традицію.

Є нові організації, наприклад, фонд пані Олександри Запольської, яка також робить дуже багато цікавої роботи, але співпрацює з нами лише частково, з нами має, скажімо, вільний контакт. Вона приходить сюди до нас, ми часом заходимо до неї. У неї є якесь примі-

щення, вона створила фонд і намагається там плекати і культурну, і суспільну діяльність для людей з України, для теперішніх мігрантів.

Які у вас відносини з Варшавою, з Головною управою ОУП?

Не можу вам сказати з огляду на те, що я вже не очолюю краківську управу. Я — лише член ревізійної комісії. А які вони там мають контакти — я не орієнтуюся.

А за ваших часів?

За моїх часів були дуже гарні контакти, я не нарікаю. Я ніколи не вимагав більшого, аніж вони могли дати. Варшава не надавала фінансову чи матеріальну допомогу, бо таких можливостей головна управа не мала. Гроші, які в них були, мусили віддавати гурткам з більшою кількістю людей.

А Краків не був численний?

Цікава справа, знаєте. У 60-70-х роках у списках членів УСКТ налічувалося, може, 150 людей. А тепер я не знаю, чи наше об'єднання має з 50 членів, чи ні. Коли у 70-х пан Верхола розповсюджував «Наше слово», то отримував 50 примірників, а тепер я розповсюджую газету і маю 25 примірників.

І всі примірники розходяться, чи кілька залишаються?

Ні, це все передплата. У Перемишлі був такий пан Лазорко, який мав при церкві свій кіоск, де продавав цікаві книжки і «Наше слово» також. Він, здається, теж розповсюджував передплатні примірники газети. Але він, на жаль, помер рік чи півтора тому. Раніше більше людей хотіло мати свою пресу. А зараз стало важче — може, через те, що настала ера Інтернету. Але я люблю тримати в руках паперові примірники.

Ми відчуваємо відсутність постійного кореспондента з Кракова. Може, тоді «Наше слово» частіше писало би про те, що відбувається у Кракові. Таким хронікарем колись був Роман Андрухович.

Наскільки я розумію, на вашу думку, українська спільнота у Кракові перебуває у певній кризі, оскільки нові українські мігранти та стара українська громада не гуртуються? Також активність та діяльність української спільноти тут зменшується. Ви почуваєте себе трохи покинутими і самотніми через те, що між головною управою та Краковом не налагоджено тісного контакту? Чи бачите ви якесь майбутнє спільноти?

Криза завжди була. Свідомі люди завжди думали: чи ми, українці, не зникнемо з Кракова за 20 чи 30 років? Я не хочу бути настільки песимістичним, бо як-не-як, наша українська громада в Кракові існує вже 240 років. Я сподіваюся, що ми й надалі будемо якось триматися. Важко сказати, чи люди у майбутньому будуть більш свідомі та активні, але я маю надію, що так. Я розумію, що деякі українці приїжджають у Польщу, щоби порвати з власним корінням.

А чи не у тому справа, що в українській громаді теж відбувається повільна асиміляція? Не тільки українські мігранти відмовляються від власного коріння?

Звісно, асиміляція — це дуже небезпечне явище. Я з тих людей, які намагаються переконувати інших у тому, що треба плекати свою культуру, традицію, історію. ■

Катерина СЕМЧУК
Фото авторки статті

Ксеня Довгань-Доманська:

«У нас у всіх однакові проблеми»

«Я проводжу зустрічі з людьми, розмовляю з ними, тому знаю, чого вони хочуть, що їм треба, чого очікують», — говорить Ксеня Довгань-Доманська, колишня голова гуртка ОУП у Любіні та членкиня Головної управи Об'єднання лемків. Українка балотується у виборах до Ради Любінського повіту у виборчому окрузі №2, місце у списку — 1.

«Це не перші мої вибори»

У попередніх виборах я балотувалася від громадського комітету «Razem dla Lubina i powiatu» (Комітет «Разом для Любіна і повіту» — *ред.*) до Ради міста Любін. Але це не були мої перші вибори. Я балотуюся до органів місцевого самоврядування від 2006 р., а вже двадцять років працюю при виборчих кампаніях. Я вже була депутаткою міської ради. Єдине, що я могла робити на цій посаді — опротестовувати спосіб проведення засідань міської ради та рішення, які вона приймала. Вважаю, що багато засідань не були корисними для громади. Просто теперішній бургомістр та більшість членів ради міста, які балотувалися з його виборчого комітету, не звертали уваги на проекти й ідеї інших депутатів. Знаю, що мої пропозиції потрапляли у шухляду.

Тепер я балотуюся у виборах, щоб боротися за краще життя у нашому повіті, зі списків виборчого комітету Громадянська коаліція (Koalicja Obywatelska). Мої погляди — ліберальні. Проте я знаю, що деякі члени нашої громади, українці та лемки, не лише є виборцями правлячої партії у Польщі, але навіть балотуються з її списків. Я цього не розумію, адже всім відомо, яке ставлення сьогоднішня влада має до питання багатокультурності, нацменшин, зокрема українських справ. Я відчуваю ці проблеми навіть на собі: в Інтернеті часто стикаюся з мовою ненависті. Трапляються коментарі, у яких люди пишуть, чи я взагалі маю право балотуватися, якщо я — не польського походження. Вони не розуміють, або не хочуть розуміти, що всі громадяни мають рівні права, незалежно від походження та віросповідання.

Чого я хочу досягти?

У мене є своє господарство, на якому я займаюся іпотерапією для дітей. Проте моя основна робота — це праця у лабораторії. Від мого дому до місця роботи — лише 20 км, проте дорога займає понад годину. Знаю, що багато жінок добираються на роботу автобусами або машинами. Літом хотіли б їздити на велосипедах. Тому мені важливо зробити систему велосипедних доріжок, які охоплювали б всі місцевості повіту та відділення шахт KGHM та гути. Я б хотіла також, аби у нас була мережа міських велосипедів. А гроші на це є, адже завдяки родовищам міді ми — одна з найбагатших гмін у Польщі.

Зі свого досвіду я також знаю про проблему з міським транспортом. Моя дитина їздить до школи в Лігниць, це за 30 кілометрів. На місяць я витрачаю близько 400 злотих на її дорогу. У нашому регіоні є багато дітей, які мусять їздити до шкіл за 20-30 км. Тому у моїй виборчій програмі передбачене розширення мережі громадського транспорту на промислову зону від Глогова до Лігниць та щомісячний квиток для дорослих та безкоштовний для дітей та молоді, яка навчається.

Також я хочу зробити освітні ваучери (bonu oświatowe) для дітей з міста та по-

▲ Ксеня Довгань-Доманська.

віту, завдяки яким молодь могла би розвивати свої таланти, вчитися мов тощо.

Окрім цього, мені важлива допомога для літніх людей, система допомоги соціально виключеним людям, 24-годинний гінекологічний доступ для жінок, які живуть у повіті, автоматична станція обстеження якості повітря в повіті Любін, програми профілактики здоров'я, що фінансуються місцевими органами влади для мешканців повіту. Мені важливий теж розвиток середньої та професійної освіти, сформований на вчителів з ліквідованих шкіл та на засадах потреб роботодавців. Сама я нічого не зміню, але у співпраці з іншими депутатами ми зможемо це зробити. Не менш важлива річ — це створення громадського бюджету, завдяки якому жителі могли б самі вирішувати, на що призначити гроші.

Виборча кампанія

Вже два роки я беру участь в організації громадських клубів — зустрічей із мешканцями міста. На деякі з них приїжджали експерти, суспільні діячі, вони робили тематичні дискусії. Крім цього, у різних районах міста я зустрічалася з людьми на консультаціях, під час яких мешканці міста розповідали про те, чого їм не вистачає, які зміни, на їхню думку, необхідні. Завдяки цьому я знаю, чого хочуть люди. Як і раніше, я також працюю методом «Dog-to-dog» (Від дверей до дверей). Це звично для мене — піти від хати до хати, представити виборцям свою програму, залишити якісь роздаткові матеріали, що її стосуються, і спитати, чи люди були б готові мене підтримати. Завдяки тому, що у мене є власне господарство, останніми роками я організовувала різні добровільні заходи, концерти, розважальні програми для української громади.

Зараз я мушу заново будувати свій бренд та свій публічний образ. Багато хто мене ще не знає. Проте трапляються також ситуації, коли люди підходять до мене на вулиці і дякують за те, що я балотуюся, кажуть, що підтримають мене. Сьогодні на вибори йтиме нове покоління, яке не знайоме не лише зі мною, а й з іншими кандидатами. Але я знаю свій округ та своїх виборців. Саме тому у своїй програмі я передбачила багато нововведень для батьків дітей шкільного віку та жінок. ■

Павло ЛОЗА

Смак долі ⁽⁹⁾

Водит гнескы маестро Полянський ключ «Журавлів», сидат з нима то в горах, то над морем і співат... і співат так, же горы відгомоном одповідают, а світ затихат — красом нашой пісьні в зачудуванім здивуваню чує.

Помаленькы, смакуючи власну долю, вернете ся коло річки Мостишы, зас на Закутя. В тім місці передерат ся Мостиша через лозины і весела, як молода челядниця, підскакуючы по каменях влітує до Нускового трача. Там наріже з грубых кльоців — брусів, бельок, дошок, лат і попід берегами полетит просто до подвірця Ваня Лабовского, де намеле муки на разовий хліб, ярчугы для свинь і вівса на кеселицю. Потім заз пожене през Фльоринку, жебы юж в Ільковім млині обертати, як забавками, великыма камінми, трясти «гачами», рушати ситами і робити пытель на пероги, стеранку, чыр, начынку, чи мастило. З Ількового млина вылетит спінена, як молода кляч по першій дні яри, перелетит попід вербы і впаде до Білой. В тім місці найліпше было імати блищачы пстругы, тріщачы оконі, баюсаты гличы або слизкы і зимны як лед, слижы.

Мостиша, як рідна фльоринська матір, мыла і купала в банюрах свої діти — мазураты лемчата, быркаты (кучерявы) циганчата, пейсатыжыденята і пыркаты ляшата, а веселе карпатске сонце своіма горячыма променями ласкаво малювало їх вышиткы на єдну подобу, на колір бронзы.

Вышитко вам ту ся пригадат — і добре, і зле — війна і спокійний час. Пригадат вам ся фестин на луках коло Штефана Мерены, на котрім грали устьянскы цигане, і весіля Гаврилове з Білцарок, і одпуст на Крижа, і...

А потім страшна окупация, як то німці розстріляли Василя Дубеца за то, же чытав радянську летючку. Розстріляли Гриця Вільчацкого за то, же препроваджав польскых офіцерів на Мадяры. Його брата розстріляли в перший ден, як ту лем пришли, розстріляли Антонія Пеха тіж за препроваджаня польскых жовнірів на Мадяры, Палку за то, же заколов свое

▲ «Ми з женом 21 рік в Гамеріці». Фото з архіву родини Мадзелянів

пацятко, бо не мав што юж до горночка вложити. Гриця Ключника розстріляли за то, же був вчений і не хтів з нима співпрацювати, лем штоси протів ним повів.

А там коло Кузьмы Мерены зараз по першій війні світовій, легіоны Пілсудского забили кольбами Тимка Максимчака, же не хтів з нима іти на Київ, бо він був прецін громадянин Фльоринской Республіки, што єй президентом выбрано Ярослава Качмарчыка з Білцаревой. Повідали, же Тимко Максимчак то був красний і міцний хлоп.

Пониже білою церкви, коло старой деревяной хыжы, крытой гонтами, ходит малий хлопец. Позерат то на горы, то сонце, котре ся юж піднесло з нічного сну. В єдній руці тримат кляпач, в другій наструганий кавальчык дровна. То Гриц Пецух. Нич за то, же мати му часом жугре, за засьмічану хыжу трісками, то нич, же його забавкы-різбы часами згоріли в огні — він дале стругат. Нашли ся в селі розумны люде, якы ся познали на Грицьовім таланті і намовили його вітця, жебы го оддати до шкіл. Але не довго ся тішит том науком, по котрій сой так дуже обіцяв, бо приходит війна.

Під час окупации закоштував невеличничой праці в Німеччині. Для рабів не было там місця на мистецтво, але Гриця штоси все пхало до різбління. Тото «штоси» было сильніше од страху перед консеквенциями за непослух панам жытя і смерті. І так в стаєнных ночах вирізбив Гриц з грушкового дерева себе верхом на коні. Через довгу окупацию, різба як реліквія залишыла ся при боці художника, і до днес остала з ним.

По війні Грицьови пощастило трафити до школы Кенара в Закопаному. Потім — Академія мистецтва в Варшаві, выставки різб, схвальны рецензии, вызнання. Своіма сучасныма різбами, якы вырастают з лемківського кореня традиції, славит артиста Пецух рідну Фльоринку на шырокім світі.

Звернийте тепер очы на Журавец — гору невеличку, каменисту, од котрой в дітиньстві зачали сте познавати жытя і любити горы, свій край, рідну землю. Лем сте ся пустили маминого кабата, зараз сте летіли на Журавец і там бавили ся, як в діда на колінах, а він терпів вышиткы вашы збыткы. Журавец з помедже кыртавых кряків, выставляв до світла свої мохом обросены камениска і вчыв вас сьпівати розмаїты сьпіванкы

— о пастушій долі, о збійницькій сваволі і емігрантській недолі. Засьпівайме з ним єдну з них:

Журавец, Журавец,
Гора невеличка,
Женив бым ся з Ганцьом,
Не дає мамичка.
Не дає мамичка,
Не дає єй отец,
Піду в світ за очы,
Бо єм бідний хлопец.

Журавцю, Журавцю,
Горо камениста,
Може маш залогу,
Дай мі на дорогу.

Так ішли нашы дідове за море, до Гамерики, єдны ся вертали, другы оставали там на завсе, і до кінця жытя снила ся ім Фльоринка і струнка, як двадцетлітня ялиця, Ганця з під Журавця.

На конец зас підійдте до своей хыжы, там на горбку і тихо заупакайте до своїх двери. Але юж нихто вам їх не отворит. Потім підскочыте до вікна і будете пястуком товчы по віконній рамі, аж забренчат шыбы: «Пусте ня, то я Фльоринчан — будете кричати, — то моя хыжа, то я газда з того села!». Але вас юж нихто не буде чув; ваш голос буде лем тільки значыв, якбы сте кричали в самім серци амазонського ліса. Привидит ся вам, як ся закурила Куриівка, а фльоринське небо вкрыли чорны хмары. На вашій твари, на пригорбленім од работы хырбеті почуете заз тот страшний вітер, котрий над Фльоринком колиси задув і праснув нами, і нас розсіяв...

...і рука без вашей волі потягне ся по погарик з пекучом водом, выпете єй, і закрутит ся вам в очах, і по вашім зморщенім лиці покотят ся вам грубы слезы і впадут на весільне пристерало.

Семан МАДЗЕЛЯН
Тшмель, липец 1982р.

До друку підготувала Наталя КРАВЧУК

Редакція сердечно дякує сім'ї Мадзелянів за згоду на передрук вітцівського знаменитого твору. Його появу на «Лемківській сторінці» присвячуємо пам'яті автора, який рідним словом увічнив образ залишеної не з власної волі Лемківщини.

Осіннь та зима в «антоничівці»

Діяльність Центру культури ім. Богдана Ігоря Антонича в Горлицях можна поділити на два періоди: зимово-весняний та осінньо-зимовий. Зараз починається другий період праці центру, який передбачає кілька подій.

Осіннь у «антоничівці» розпочалася зустріччю з автором книжки «Сонце у сльозах вигнаних» Олександром Маслеем. Вона відбулася 29 вересня, а її модератором був Богдан Гук. Сама книжка розповідає про відчай, безсилля, боротьбу та надію. Через призму історій окремих людей, подій з їхнього життя автор змалював трагічну картину війни, окупації, утисків, переселення та переслідування, які увірвалися в життя українців у Польщі, зокрема лемків, після 1939 р. День пізніше (30 вересня) у рамках Фестивалю «Сигизмунт Гауп — українсько-український кордон» у центрі пройшла авторська зустріч з українським поетом та есеїстом Андрієм Любкою. Про літературу, культуру та багато іншого

з українцем розмовляв польський журналіст та письменник Земовіт Щерек.

Серед подій на жовтень заплановано два заходи. Перший з них буде присвячений Богданові Ігорю Антоничу. У рамках події 20 жовтня відбудеться авторська зустріч з Данилом Ільницьким зі Львова. Літературознавець є автором абетки-енциклопедії «Антонич від А до Я». Ця багатоілюстрована книга, з одного боку, розповідь про Антонича-дітвача, який може стати добрим другом для сучасної дитини. А з іншого — оповідь про людину з її неосязними внутрішніми світами, несподіваними думками, ідеями, почуттями.

— На цю подію прийдуть студенти кафедри україністики Ягелонського університету. Це буде для них нагода

пізнати місця пов'язані з Антоничем, — підказує голова «антоничівки» Наталя Гладик. Тиждень пізніше заплановано зустріч, присвячену Шляхтівській Русі.

У листопаді відвідувачів центру ждатиме презентація виставки «XVIII арт-проекту „Лемківський Єрусалим. Покрохній дім“». Слід згадати, що 11 жовтня її вернісаж має відбутися у Лігніці. Виставка представляє роботи артистів з Польщі та України, які мають лемківське коріння. У своїх творах вони порушують тему власної ідентичності, традиції й культури. Проект має теж на меті інтеграцію лемківського середовища.

У листопаді теж має відбутися тематична зустріч про обрядовість. У попередні роки обговорювалося обряди, пов'язані з темою народження та смерті. Зараз, як зізнається координаторка проектів в «антоничівці», імовірно буде про традиції, зв'язані з культурою лемків і релігійними обрядами.

— Рік завершимо передріздвяною вечіркою «Давно то било інакше». Хочемо

показати, як виглядали колись і які є сьогодні різдвяні звичаї на Лемківщині. Вечірку плануємо зробити перед католицьким Різдвом, — говорить Наталя Гладик.

Цього року лемкиня вперше поділила рік праці центру на два періоди: зимово-весняний та осінньо-зимовий. Як підказує, влітку люди працюють на городах і полі, виїжджають на канікули й екскурсії, їдуть на «Лемківську ватру» до Ждині, тому важко було б у цей час притягти до «антоничівки» людей. У зв'язку з цим влітку у центрі майже нічого не відбувалося.

— Звичайно, на планування нашої праці і кількість подій впливають теж кошти, які є обмежені, — додає голова центру.

Слідкувати за новинами і подіями, які відбуватимуться в «антоничівці», можна в мережі Facebook: Centrum Kultury im. B. I. Antonycza — Центр культури ім. Б. І. Антонича. ■

Павло ЛОЗА

Історія

інформу

Наметове містечко і «революція на граніті» у Києві (літо 1990 р.).

Протестний жовтень 90-го

Осінь 1990 р. виявилась останньою для радянської України. Жовтень 1991-го вона зустрічала вже як незалежна держава. Тодішня молодь показала потенціал усієї нації, готової до рішучих змін. Події на площі Жовтневої революції у Києві (нині Майдан Незалежності) отримали назву «революція на граніті». Її рушійною силою стала молодь.

Ідея проведення протестної акції зародилася влітку 1990 р. серед членів Української студентської спілки (УСС) у Києві. Задум підхопило Студентське братство Львова. Лідерами «революції на граніті» стали: Олесь Доній (голова УСС Києва), Маркіян Івашишин (голова Студентського братства Львова), Олег Барков (голова УСС Дніпродзержинська). Комендантом наметового містечка обрали студента IV курсу Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка Тараса Корпала.

Підготовку до акції проводили за умов найвищого рівня секретності. Більшість її учасників думали, що спершу підуть під стіни Верховної Ради України, але тільки головні координатори знали всі деталі плану. За 30 хвилин до початку протесту Олесь Доній повідомив, що місцем збору буде площа Жовтневої революції.

Зранку 2 жовтня близько сотні активістів зібрались на площі Жовтневої ре-

волюції і, розстеливши на граніті матраци та спальники, розпочали голодування. Увечері розгорнули наметове містечко, яке мало чітку організацію; окремо там стояли намети для прес-групи та медиків. Активісти організували охорону містечка. Міліція так і не наважилась розігнати демонстрантів, а Київська міська рада згодом дала дозвіл на проведення масових акцій у центрі міста.

У наступні дні до мітингувальників приєднувалася молодь з усіх кутків України. Всього голодувало близько 150 осіб, ще стільки ж — допомагали активістам. Всі учасники акції носили різнокольорові стрічки на головах: з білими ходили ті, хто голодував, із синіми — люди, які забезпечували медичну допомогу, з чорними — охорона.

Влада намагалась дискредитувати протестувальників. Провладні засоби масової інформації поширювали чутки, що насправді молодь голодує вдень, а вночі їсть, поки ніхто не бачить. За-

являли, що в наметовому містечку «процвітають» розпуста, наркоманія, алкоголізм. Однак всі ці слабкі потуги комуністичної партії були марними. Українці на це не вважали і підтримували акцію студентів.

Кожен день студенти починали з літургії. Між собою вони називали територію містечка «зоною, вільною від комунізму». «Уявіть собі в самому центрі комуністичної України — студенти щоранку молилися за незалежність України й успіх акції. Більш того, у нас тоді навіть повинчалася одна студентська пара. Вони вже зустрічалися раніше, а тут вирішили під впливом тих подій одружитися. Як зараз пам'ятаю, під час обряду в небі з'явилася веселка», — згадує одна з учасниць, Анжеліна Рудницька.

Разом з тим, протест набував нової сили. 15 жовтня 1990 р. о 10-й ранку розпочався загальний студентський страйк. Ще від 7-ої години з намето-

вого містечка до вищих навчальних закладів Києва відправили агітаційні групи, які мали організувати студентів та привести їх на Хрещатик. Сотисячна колона маніфестантів пройшла центром міста й оточила Верховну Раду, влаштувавши сидячий страйк перед сходами парламенту. У владній верхівки не залишалось іншого вибору, крім запросити представників від мітингувальників до сесійної зали. У результаті О. Доній виступив перед депутатами та зачитав вимоги студентів. Окрім того, координатори протестної акції отримали можливість представити свої вимоги у прямому ефірі національного телебачення.

Так виступ молоді набув національного характеру й отримав масову підтримку. Маніфестації пройшли всією територією України й охопили не лише навчальні заклади, а й різноманітні підприємства, заводи, інститути тоді ще радянської України. На хвилі національного піднесення почався масовий вихід людей із компартії.

Протести завершилися підписанням постанови Верховної Ради УРСР 17 жовтня, яка гарантувала виконання більшості вимог учасників протесту. Одним із найголовніших результатів акції була відставка тодішнього голови Уряду — Віталія Масола. Однак не реалізували головну вимогу студентів — перевибори Верховної Ради на багатопартійній основі. Ця ідея не знайшла підтримки і серед націонал-демократів, тодішньої парламентської опозиції.

Олесь Доній так оцінює результат тих жовтневих подій: «Кінець 1990 і 1991 роки — це невеликий проміжок часу після студентської перемоги. Стара номенклатура була розгублена, а суспільство прагнуло змін. Це був шанс для України здійснити, завдяки студентській «оксамитовій революції», комплексні політичні, соціальні та економічні реформи і піти шляхом країн Центральної та Східної Європи, де аналогічні «оксамитові революції» відбулися всього роком раніше. Але Україна не використала свій шанс, бо її політична контреліта не «доросла» на той момент до вимог, що їх ставили студенти». ■

Стаття підготовлена за матеріалами архівів та інтернет-ресурсів.

Історичний календар вересень

6 жовтня 1876 року на Київщині народився Сергій Єфремов (1876–1939), якого вважають «хрещеним батьком» УНР. Він запропонував і використав назву «Українська Народна Республіка». Єфремов — письменник, журналіст, член Центральної Ради та Генерального Секретаріату.

Після встановлення радянського режиму він залишився в Україні. Відчував, що влада з ним рано чи пізно розправиться. «Каятись не буду, отже перспектива виявляється: мандрівочка, і мабуть неблизька, пахне», — написав у щоденнику Єфремов наприкінці 1928 р. Невдовзі його заарештували та звинуватили у керівництві вигаданою «контрреволюційною» Спілкою визволення України. Єфремов помер у 1939 р. в одному з таборів ГУЛАГу.

16 жовтня 1907 року народився Петро Григоренко (1907–1987 рр.), радянський генерал, дисидент, правозахисник, член-засновник Московської та Української гелсінської груп.

Успішна військова кар'єра, викладацька діяльність, наукові ступені та визнання супроводжували Петра Григоренка до 1961 р. Злам стався 7 вересня на партконференції Ленінського району у Москві. Під час обговорення проекту Програми КПРС він виступив із критикою політичної системи в СРСР. «Страшнішого я ніколи не переживав», — занотував у «Споминах» Петро Григоренко. — «То був найжахливіший момент мого життя. Але це була й моя зоряна година... Ми схвалюємо проект програми, в якому засуджуємо культ особи Сталіна, але постає питання: чи все робиться, щоб культ особи не повторився?».

За такий демарш Григоренка відсторонили від викладацької діяльності та відправили «у вигнання» в Уссурийський край на службу в Далекосхідний військовий округ. Пізніше його позбавили чину та відсторонили від військової служби. За свою правозахисну діяльність він був ув'язнений та підданий примусовому психіатричному лікуванню.

1977 р. влада дозволила Григоренку поїхати на лікування до США. За кілька місяців його позбавили радянського громадянства. У лютому 1978 р. Петро Григоренко на прес-конференції у Нью-

Йорку сказав, що це найсумніший день у його житті: «Мене позбавили права померти на Батьківщині».

19 жовтня 1918 року на з'їзді в будівлі Народного дому Львова Українська Національна Рада у «Прокламації» проголосила українську державність.

У документі зазначалось: «Ціла етнографічна українська область в Австро-Угорщині, зокрема Східна Галичина з граничною лінією Сяну з влученням Лемківщини, північно-західна Буковина з містами Чернівці, Стrohинець і Серет та українська полоса північно-східної Угорщини — творять одноцілу українську територію. Ця українська територія уконституційовується як Українська держава».

У з'їзді брали участь представники українських політичних партій Галичини, Буковини, депутати австрійського парламенту, галицького і буковинського сеймів та духовенства. Українська Національна Рада звернулася до Відня з пропозицією затвердити рішення Ради про проголошення української державності.

27 жовтня 1937 року в Карелії (Росія), в урочищі Сандармох, розпочалися наймасовіші розстріли в'язнів Соловець-

кого табору особливого призначення. До 4 листопада знищили 1 111 осіб.

Наприкінці жовтня 1937 р. Сандармох став місцем страти соловецького тюремного етапу. За кілька днів тут загинули Микола Зеров, Лесь Курбас, Микола Куліш, Валер'ян Підмогильний, Павло Пилипович, вчені, політичні й державні діячі Володимир Чехівський, Степан Рудницький, Матвій Яворський і багато інших представників української інтелігенції.

Місце злочину, вчиненого 27 жовтня — 4 листопада 1937 р., довгий час приховувалося. Його виявили лише у 1997 р.

29 жовтня 1918 року в Києві гетьман Павло Скоропадський видав Грамоту до українського народу. У ній йшлося про становіще Української Держави за півроку її існування, пояснювався зміст законів, ухвалених урядом. Для остаточного створення аграрного закону оголошувалося скликання Особливої наради, у якій мали взяти участь представники усіх верств населення. Також йшлося про скликання Сейму.

Сторінку підготувала
Олена ГУМЕНЮК

Фестиваль із перспективою

Українці, переважно лемки, моронжчани дуже тепло сприймали слова вітання від очільників Вармінсько-Мазурського воєводства, Острудського староства та керівництва міста й гміни Моронг, які прозвучали під час відкриття чергового фестивалю української популярної пісні «Як я си заспівам».

Захід відбувся в місцевому будинку культури «Нар'є» передостанньої суботи вересня.

Загалом це вже 12-те свято української культури й 8-ме під назвою «Як я си заспівам». Ініціатива створення такого заходу належить Василеві Надаку, тодішньому багаторічному голові спершу УСКТ, а потім міської ланки ОУП. Традицію проведення фестивалю продовжила Ганна Гентош, яка цього року віддала керівництво ланки в руки молодшого покоління. Новообрана ланка пообіцяла провести захід наступного року, залишаючи організацію цього річного фестивалю Ольштинському відділу ОУП.

Розпочинали концерт «Іжачки» — моронзький танцювальний і, як виявилось цього року, вокальний дитячий гурт, який є гордістю місцевого парох УГКЦ, отця Романа Стороняка. Як і можна було сподіватися, молоді артисти викликали неабияке захоплення. Відомо — свої. Але дисонансом звучало, що гарно одягнуті в український народний одяг діточки не спілкувалися з батьками рідною українською мовою, а крім цього більшість із них швидко залишили фестиваль. Один із поляків, постійний учасник моронзьких концертів, не міг надивуватися, що батьки не використовують нагоду для прищеплення дітям української культури далеко від рідного краю та чомусь дуже швидко забирають їх із такого повчального заходу.

Уже традиційно учасниками моронзьких фестивалів стали виконавці з України. Цього року нашу духовну батьківщину представляв фольклор-

Фольклорний гурт «Чачка» з Луцька.

ний вокально-інструментальний гурт «Чачка» з Луцька. Колектив, який раніше мав назву «Перевесло», складається з чотирьох чоловіків і чотирьох жінок. Утворився він ще в 1999 р.

— У нашому репертуарі є близько півтисячі пісень, — розповідає керівник гурту Вікторія Мельничук. — Серед них — сотня унікальних, які ми зібрали по селах. Ще маємо п'ять власних пісень. Одні написані під впливом емоцій, інші — бо треба було з чогось починати й закінчувати виступ...

Концерт гурту тривав понад годину. Гостей із України, які значну частину пісень співали разом із публікою, бо вона, як виявилось, теж їх знала, довго не відпускали зі сцени — зал вима-

гав співати далі. Але довелося віддати естафету іншому особливому гурту — «Слов'янська душа» із Гданська під керівництвом Барбари Скаржинської, відомої насамперед тим, що протягом 15 років вона була ведучою програми «Від садочка до Ополя» на польському телебаченні.

— У складі колективу — поляки, українці, білоруси, — каже лідерка колективу. — Не приховую, що чи не найбільше нам усім подобаються українські пісні, а талановиті українські виконавці співають їх так, що всіх за душу бере...

Гданський колектив у Моронзі теж не зміг зійти зі сцени без викликів на «біс». Він радо бере участь у всіх українських заходах, на які його запрошують.

Публіка Вармії і Мазурів у травні цього року познайомилася із ним на ярмарку «З мальованої скрині» в Кентшині.

Фестивальний концерт був прекрасним закінченням багатогранного українського заходу. Цей вагомий для українців і гостей Моронжчини день розпочався подячним Богослужінням у місцевому греко-католицькому храмі, присвяченим хліборобам і бджолярам, яких чи не найбільше на цьому терені. Службу відправляв парох о. Роман Стороняк.

Моронзький фестиваль має перспективи. Погляньмо хоча б на кількість дітвори, активність церкви й групи молодих людей. Їхня згуртованість і заангажованість дозволить у майбутньому проводити такі заходи самостійно, тим більше, що до цього прихильно ставиться місцеве самоврядування, а воєводські очільники позитивно оцінюють активність місцевих українців.

Маршалок воєводства Густав Марек Бжезін, відкриваючи фестиваль, рішуче заявив, що українці регіону, найчисленніша меншинна громада на Вармії та Мазурах, становлять дуже активну та вагому його частку, зокрема завдяки послідовній діяльності Ольштинського відділу ОУП.

Його підтримали заступник острудського старости Едмунд Вінницький і начальник управління культури міста Моронга Марек Сюдак, який виступив від імені моронзького бургомістра Тадеуша Соберайського. Водночас він додав, що не все дається раз і назавжди, тому потрібно турбуватися про збереження дотеперішніх надбань. Очільник управління культури Моронга задав своєрідний тон заходу, презентуючи присутнім у будинку культури запис пісні про село, зроблений ним під час одного з недавніх фестивалів на Підляшші. Це дуже сподобалося публіці, яка майже вщерть заповнила концертний зал. ■

Степан МІГУС
Фото автора статті

Дмитро Павличко про Ярослава Івашкевича

У Посольстві України у Варшаві відбулася презентація книги та творчий вечір поета Дмитра Павличка. Колишній посол України в Польщі презентував україномовний переклад книги «Вежі» поета Ярослава Івашкевича.

Гість вечора — перекладач Дмитро Павличко (стоїть справа), директор Музею Івашкевичів Маріуш Ольбромський (посередині) та посол України Андрій Дешиця. Знімок авторки статті

Символічним є те, що перекладену книгу презентували у тих самих стінах, де колись як дипломат працював поет. Посольство України в Польщі організувало захід, а колишній учень Дмитра Павличка, теперішній посол Андрій Дешиця у своїй промові відзначив, що його наставник — це Людина з великої літери, працююча та енергійна. Крім того, це дипломат, який працював і працює над зміцненням польсько-українських зв'язків.

Сам Дмитро Павличко прокоментував своє перебування на посаді посла України в Польщі як час кропіткої праці у пошуках спільних знаменників в історії та культурі. Поет зазначив, що одними з тих, хто зробив багато для дружніх стосунків України та Польщі, були відомі польські письменники, які писали про нашу близькість та підтримували нас: «Юліуш Словацький та Ярослав Івашкевич благословляли боротьбу українців за свою незалежність і державну самостійність».

Серед запрошених гостей були діячі польської культури. Директор Музею Анни та Ярослава Івашкевичів — Маріуш Ольбромський подякував Дмитрові Павличку за переклади та зазначив, що сам Івашкевич високо цінував українські переклади його творів, зроблені Павличком: «Ця зустріч є важливим моментом у розвитку культури Польщі та України. Хочу віддати шану, слова поваги та подяки перекладачеві. Я мав честь від імені міністра культури Польщі вручити панові Павличку найвищу

відзнаку Польщі у цій галузі — медаль за заслуги у сфері культури. Велике браву панові Дмитрові Павличку!».

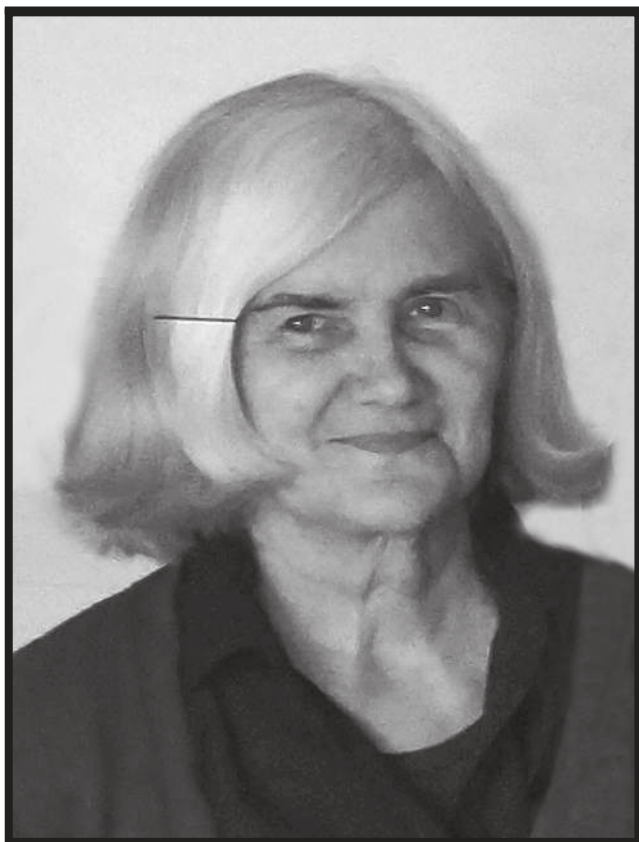
Під час зустрічі Дмитро Павличко читав уривки з перекладеної книги та говорив про те, як Івашкевич описував українське питання самодержавності у своїх творах. Поет зачитав уривок зі збірки «Вечірня музика», де польський письменник, на думку Дмитра Павличка, сказав про українську самостійність таке: «А вітер цвинтарний жене бадилля рути. І чути лиш виття, а музики не чути... Це боротьба проти Москви: музики не чути, бо ми не перемогли. Він бачив синьо-жовтий прапор. Він це писав у Парижі за два тижні до смерті!», — підкреслив поет.

Уривки з нового видання зачитували також українські та польські актори. На вечір завітали представники творчої інтелігенції України та Польщі, представники національної меншини, журналісти, дипломати та перекладачі.

Наприкінці творчого вечора Дмитро Павличко зачитав свій новий вірш «Сон», присвячений сестрі Ярослава Івашкевича, Ядвізі, яку на фотографіях зобразили в українському народному вбранні. Побачене настільки приємно вразило поета, що під час поїздки до Варшави він вирішив передати про побачене в поетичних рядках.

Книгу видано у Польщі з нагоди со-тої річниці Української Народної Республіки та Речі Посполитої. ■

Вікторія КІРІЧЕВА

Пам'яті Зіновії Невуліс

На 40-ий день її смерті

Вона прийшла до редакції на хвилі оновлення новим головним редактором газети Григорієм Боярським особового складу тижневика. Тоді, на початку 70-х років, редакційна сім'я «Нашого слова» стала поповнюватися випускниками Варшавської українистики. Вони у своєму естві мали ген батьківської гордині, який важко, а то й неможливо ні збагнути, ні осмислити іншим поза рідним лоном.

Саме з цим вогником увійшла в редакцію і пані Зенка, як ми до неї зверталися. Прийшла на коректорську роботу, неймовірно важку й відповідальну, інколи невдячну й мало помітну в колективі, а тим більше поза ним. Однак у наших умовах, де не кожен володів рідним літературним словом, це була остання інстанція, від кропінки роботи якої залежало словесне обличчя тижневика.

За природою тиха, зі скупую усмішкою, з якимось дивним запитливим вогником в очах, пані Зеня не була скорою до розмови, уникала товариства, ходила власною стежиною. Можливо, це було наслідком того, що проводячи довгі години в коректорському боксі в друкарні, Вона не мала можливості спілкуватися з іншими, тому й не накидалася з бесідою навіть тоді, коли заходила до редакції. Не була буквоїдом (а таких ми мали), не зводила своєї роботи лише до виловлювання літерно-словесних помилок, а вдумливо читала текст. Словники української мови були для неї, наче Біблія. Вистачить хоча б нині глянути на ці настільні книги з потріпаними, заляженими від частого гортання сторінки, щоб зрозуміти її прискіпливу роботу над словом.

І ще одне. У неї не те що була філологічна освіта, — в ній жеврів автентичний літературний вогник, який пані Зеня сором'язливо душила в собі, не даючи йому спалахнути. Довгі роки приховувала в закамарках своє словесне обдарування. Можливо, її вроджена скромність, у деякій мірі замкнутість по відношенню до зовнішнього світу змушували її ховати написане. Пригадую, як колись наважилася показати нашкрябане Нею, але без свого авторського підпису: «Гляньте, пане редакторе, чи воно годиться. Це не моє», — швидко додавала. Це був текст у вигляді маленького оповідання, наче есе. Твір був нешаблонний, з цікаво схопленою темою, написаний свіжо. Прочитали й інші в редакції — думка була схвальна. Ми таки його надрукували, хоч не одразу вгадали ім'я автора. Однак продовження вже не було — невідома була нам і причина мовчання. А шкода, бо з-поміж друкованих редакцією текстів її перо відзначалося свіжістю й нетрафаретною думкою.

На початку 2000-х років, коли я повернувся до редакції, пропонував пані Зені перейти на посаду літературного редактора тижневика. Скільки не просив, Вона однак не пристала на мою пропозицію.

Відійшла одна з найбільш роботящих працівниць. Чуєте, пані Зеню, скільки Ви для нас, для тижневика значили? Тож спочивайте, працелюбна Словеснице, вічним і благим сном!

Мирослав ВЕРБОВИЙ

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Пані Зеня була для мене уособленням працьовитості та відповідальності. Я думаю, ця людина по-справжньому любила свою роботу. Попри те, що пані Зеня могла би приходити до редакції лише два-три дні на тиждень, Вона працювала з нами щодня з 9 ранку понеділка до вечора п'ятниці. Спочатку тексти приходили їй на вичитку на комп'ютері. Пані Зеня щонайменше двічі ретельно їх вичитувала, звіряла все зі словниками, докопувалася до найменшої дрібниці і виловлювала помилки. Потім Вона вичитувала вже зверстані сторінки по кілька разів, частину з них брала додому у п'ятницю і приносила в понеділок із виправленнями та підкресленнями. Ми інколи жартували, що ніхто не читає так багато «Наше слово», як пані Зеня. В редакції за її робочим місцем стояла шафа, де цілу полицю займали товсті томи словника української мови. На інших полицях — різноманітні правописи, інші словники та довідники. Якби ви тільки побачили, які вони зачитані — одразу б зрозуміли: хтось перегортав ці сторінки вже, мабуть, тисячі разів. І цей хтось — це була пані Зеня. Коли я приходила до пані Зені за мовною порадою, Вона любила все кілька разів перевірити. Тому поверталася до свого книжкового царства і шукала там всі відповіді, немов за настановою Максима Рильського: «Не бійтесь заглядати у словник: це пишаний яр, а не сумне провалля».

Я пам'ятаю наші часом емоційні дискусії про вживання деяких форм слів чи власних назв, про сучасну українську мову, про те, що читач зрозуміє, а що варто пояснити, про правопис 1929 року, про русизми та полонізми. Вона була професіоналом своєї справи, філологинею з величезним досвідом, і тому кожна така дискусія була дуже цікавою. Я б навіть сказала, що Зіновія Невуліс була однією з берегинь «Нашого слова», адже Вона відстоювала традиційні чи навіть застарілі форми слів, проте знайомі постійним читачам газети.

Пані Зеня була скромною, про себе розповідала небагато, не любила бути в центрі уваги, але активно підтримувала жарти, які часто звучали в редакції.

Ця горда жінка 46 років пропрацювала в газеті «Наше слово» — більше, ніж половину свого життя. За цей час редакція стала також її другим домом та другою сім'єю. І нам всім дуже бракує нашої пані Зені.

Христина ЗАНИК

Ще у студентські роки я заходив на вулицю Новгородську (це — стара культова адреса редакції). Десь у кутку, серед технічних редакторів працювала пані Зеня, що старанно вичитувала сторінки тижневика. Тоді Вона була однією з багатьох працівниць «Нашого слова». Особливої уваги я на неї не звертав, просто вітався. Технічні редактори завжди перебувають в тіні головного виру праці, але без них весь процес видання номера немислимий.

Ближче з пані Зенею я познайомився, коли став її шефом. Мене дивувала її працьовитість. Не раз, заходячи до редакції у вихідні, я бачив її на своєму робочому місці. Вона також часто брала сторінки додому, немовби виконуючи домашнє завдання. Мені видавалося, що Вона не має особистого життя, тому присвячує всі сили «Нашому слову». Це, однак, виявилось неправдою: у неї були діти та онуки. Просто пані Зеня не любила розповідати про своє приватне життя. Я майже нічого про це не знав, та й не питав. Шанував її такою, якою була. Редакція була її другим домом, а «Наше слово» — цілим життям. Не кожен зможе присвятити все своє життя роботі в одній редакції. Вона працювала до кінця, наскільки їй дозволяли сила та здоров'я.

Пригадую її сльози, коли я відходив з редакції. Потім завжди, коли я відвідував редакцію, Вона запрошувала навідуватись частіше. Я пам'ятаю наші мовні дискусії про якісь складні фрагменти текстів. Ми радилися одне з одним; зрештою, мова змінювалася, і пані Зеня весь час вчилася сучасних термінів. Навіть коли я посадив її за комп'ютер, щоб пришвидшити процес праці над текстом, Вона швидко навчилася ним користуватися.

46 років її роботи в редакції — це епоха, мої 9 років — лише епізод. Шефи змінюються, а залізний колектив залишається і працює далі. Таким, не єдиним цього прикладом, є саме пані Зеня. Для мене такі люди — це і є «Наше слово». Свою роботу тут вважають місією. Шарм, легенда «Нашого слова» не згасає саме завдяки таким людям, як пані Зеня.

Вічна пам'ять Вам, пані Зеню!

Ярослав ПРИСТАШ

Пані Зеня Невуліс не лише за час мого перебування у складі творчого колективу редакції «Нашого слова», але й завжди була людиною «другого ряду». Це означає, що навіть під час редакційних свят — Різдва, Великодня — Вона скромно уникала перебування на першому плані подій. Завжди позаду, завжди скромно усміхнена, виходила перша з офіційних зустрічей.

Однак у дійсності пані Зеня була іншою — варто було лише потрапити в її «коректорське королівство» у редакції. Бачу її очі, які просвердлювали мене наскрізь, вказівний палець, спрямований у мої груди, та чую її настирливі запитання: «Де тексти? Чому не зроблена коректура, чому сторінки не зверстані, адже сьогодні п'ятниця?». «Я вам не Гаррі Поттер, чарівною паличкою не виманю у колег-журналістів усі тексти», — відповідав я. Однак ніякі аргументи не в силах були переконати її у бажанні терміново і якісно завершити випуск газети.

Вона перша приходила на роботу, остання покидала редакційні приміщення. Однотомні й багатотомні словники української мови були її царством. Здавалося, пані Зеня напам'ять знала їх зміст, однак завжди задля певності перевіряла окремі слова. Настільки «зачитаних», знищених від постійного користування українських словників, окрім як у редакції, нема, напевно, ніде у світі.

Можна було з Нею проводити безліч часу (робочого), дискутуючи про значення та спосіб написання окремого слова: наприклад, до головного болю призводили дискусії про те, як писати слово «перемиський» або «перемишльський».

Її особисте життя залишалося особливим секретом, хоч окремі працівники редакції розповідали про свої сімейні проблеми. Стоячи нещодавно біля її відкритої могили, слухав прощальне слово від найближчих. Вразила мене одна приголомшлива думка: не зовсім вдалося Покійній передати найближчим усе те, чим дорожила за час своєї майже півстолітньої праці в редакції. Зворушливо звучала в кінці прощання з Нею українська народна пісня «Рідна мати моя».

Ігор ЩЕРБА

Зеню, на присмерку літа Ти залишила нас, немає Тебе більше в редакції. Самотньо пломеніє лише свічечка в Твоїй кімнаті...

Кожного дня в моїх думках змінюють одна одну картини нашого редакційного життя, а тривало воно повних 46 літ. Зеня була вірна своїй ідеї: працювати над текстами та вдосконалювати їх. Для роботи над рідним словом Вона не шкодувала себе, що стало помітно особливо останнім часом. А коректування було суттю її життя. Праця в редакції, шліфування текстів на комп'ютері чи на сторінках газети забирали весь її час, а винагородження ніяк малося до вкладеного труду і часу. Вона на це не зважала. Просто Зеня була щаслива від кропінки роботи над статтями. Для того, аби перевірити одне слово і бути впевненою у тому, що вносить слушні правки, Вона відкривала на столі 3-4 словники. Часто була безжальною до редакторів. Зауваження робила всім, із головним редактором включно. Саме до pana Ярослава ставилася як до свого сина. Зрідка, звіряючись мені, Зеня про це розповідала. Може, це наслідки ліцеїної любові до курчявого друга з бартошицького життя, яку Вона берегла у серці?

Зеня рідко відпочивала, але рідні сторони останніми роками стали для неї такими святими, що Вона планувала тижневі поїздки з родинами своїх дітей до Цитулі й сусідніх сіл, щоб показати їм місця, звідки її свідомий рід Солярів. Цього літа дуже швидко забрало Зені і здоров'я, і часу...

Минають дні, але сум і жаль мене не тільки не відпускають, але посилюються, бо ж у нас із Зенею — такі схожі долі переселенців. Ще тримісячною дитиною Вона потрапила в чуже оточення, материнська любов і мова — лише вдома; потім розрадою став пункт навчання, а відтак і бартошицький педагогічний ліцей з українською мовою навчання та українстика на Варшавському університеті. А професійне життя у рідномовному оточенні було найкращою зоною комфорту. Зеня це також цінувала і не раз про це говорила.

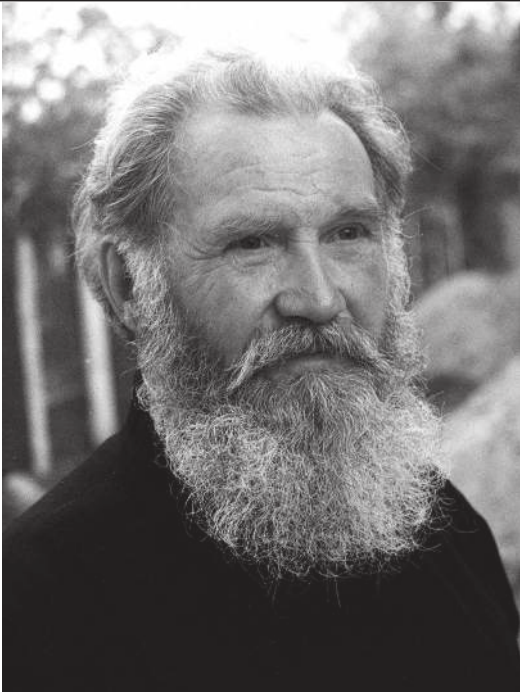
Зеня чинила добро для нас, громади, газети і читача, а сама завжди перебувала у тіні. У цьому — також її велич і незвичайність.

Так мені сумно, Зеню, без Тебе...

Ти приходиш лише у снах...

Наталя КРАВЧУК

Відійшли...

На 92-му році життя у Білостоці помер

**о. митрофорний протоієрей
Євген Конахович**

найстарший православний священник у Польщі,
підляський український патріот.

Отець Конахович народився 20 лютого 1926 р. в Кліщелях. У 1951-1970 рр. — псаломник місцевої парафії Успіння Пресвятої Богородиці. Був значним українським активістом, головою гуртка Українського суспільно-культурного товариства, яке в 1957 р. утворилося в Кліщелях та майже 10 років будувало основи української національної свідомості та організованої української діяльності на Підляшші. Був також членом Головного правління УСКТ та керівником кліщельського хору. Завдяки наполегливій праці о. Конаховича та інших активістів, у тому числі Андрія Німого, у 1966 р. в Кліщелях вдалося організувати навчання української мови як рідної.

Отець Євген Конахович отримав сан священника у 1970 р. З того часу він був настоятелем парафій на білоруськомовній території — спершу в Юровлянах, згодом у Ялівці. З 2004 р. проживав у Білостоці. З 2018 р. був резидентом православної парафії св. Івана Богослова у Білостоці. Помер 21 вересня 2018 р., повертаючись з літургії в день свята Різдва Пресвятої Богородиці. Похований 23 вересня у Білостоці.

Більше про о. Євгена Конаховича та гурток УСКТ в Кліщелях можна прочитати у розмові з ним, проведений Юрієм Гаврилюком, що була надрукована у «Нашому слові» 19 червня 2016 р.

Людмила Лабович

Зіновії Невуліс На прощання

Зіновіс

«Ніч і день підносила хрест нашого слова
Дуркана й понагляна нами та руками редакторів
Тепер біля Тебе ніч упала,
Мій Боже, чомусь Її покинув?»

Зіновіс

Иди спокійна
За рядами
Сторінок небесних
Поміж небесні гори
Сядь біля тихого потоку
І чекай на нас
Недовго і на нас буде час

До побачення

Зіновіс

До побачення
Вічна Тобі пам'ять

Олександр Маслей

Управи відділу та гуртка Об'єднання українців у Польщі в Кошаліні,
управи гуртків ОУП в Тшебятіві та у Валчі запрошують на

Концерти «100-ліття незалежності Польщі та державності України»

Українська музика у виконанні артистів Львівського муніципального хору «ГОМІН» зі Львова:

12 жовтня 2018 р. (п'ятниця) о 17⁰⁰, у домівці ОУП в Тшебятіві — вхід безкоштовний (ul. Śluzowa 21, Trzebiatów)
13 жовтня 2018 р. (субота) о 18⁰⁰, в Кошалінській філармонії ім. Станіслава Монюшка (ul. Piastowska 2, Koszalin)

Квитки в цінах: II зона — 40 зл., I зона — 50 зл., в день концерту — 60 зл.

Каса філармонії: тел. 94 342 62 20, домівка ОУП в Кошаліні: тел. 94 342 64 70

14 жовтня 2018 р. (неділя) о 12⁰⁰, у Валецькому центрі культури — вхід безкоштовний (ul. Plac Zesłańców Sybiru 3, Wałcz)

Організатори:

Управи відділу та гуртка Об'єднання українців у Польщі в Кошаліні

Управа гуртка Об'єднання українців у Польщі у Валчі

Управа гуртка Об'єднання українців у Польщі в Тшебятіві

Спонсори:

«Ad. Media Consulting»

Завдання дофінансовано з бюджету Західнопоморського воєводства

Завдання дофінансовано з бюджету Повітового староства у Валчі

Сердечно запрошуємо учнів та вчителів
до участі у ювілейному

**X Воєводському перегляді
малих театральних форм**

Я і малий театр

який відбудеться **26 жовтня 2018 р.** (п'ятниця).
в Бартошицькому будинку культури.
Початок о **10⁰⁰**.

У конкурсі можна представити такі театральні форми як: вистава, кабаре, скетч, інсценізація вірша тощо. Максимальний час виступу 15 хвилин. З організаційних причин школа може зголосити до участі тільки одну театральну групу. На учасників чекають гарні нагороди, грамоти та почастунок.

Заявки про участь просимо надсилати до **19 жовтня 2018 р.** на поштову адресу:

**Szkoła Podstawowa nr 8 im. Łesi Ukrainki
z Ukraińskim Językiem Nauczania w Bartoszycach
ul. Leśna 1, 11-200 Bartoszyce
e-mail: zespolskolozujn8@wp.pl
fax.: 089 762 18 32.**

Заявка про участь у конкурсі на сайті школи:
www.lesiabart.pl

Організатори:

Товариство «Калина»

та Початкова школа № 8 ім. Лесі Українки

з українською мовою навчання в Бартошицях

Управа Мазурського відділу Об'єднання українців у
Польщі і греко-католицька парафія Пресвятої Тройці
в Гіжицьку щиро запрошують на

XVIII Міжнародні концерти церковної музики

які відбуватимуться **6-7 жовтня 2018 р.** на Мазурах.

Почесний патронат: високопреосвященний кир Євген Попович, митрополит перемисько-варшавський УГКЦ.

Цього року заплановано п'ятнадцять концертів у церквах на території Мазурського відділу ОУП, а саме: у Банях-Мазурських, Венгожеві, Видмінах, Гіжицьку, Круклянках, а також в костелах у: Бистрому, Будрах, Вількасах, Гіжицьку, Мілках і Ридзеві, у євангеліцько-авгсбурському костелі — в Гіжицьку. У концертах візьмуть участь хори з України, Польщі і Литви. Усього прийматимемо близько 300 хористів. Щиро запрошуємо всіх, хто має бажання послухати церковного співу, релігійних пісень і спільно з нами пережити виняткові хвилини, подаровані учасниками цього заходу. Запрошуємо!!! ВХІД ВІЛЬНИЙ!!!!

*З повагою,
голова Мазурського відділу ОУП Катерина Полевчак,
гіжицький парох — о. Василь Парасюк ЧСВВ.*

До уваги читачів!

Інформуємо, що всі громадські оголошення та повідомлення (крім комерційних), а також статті, які друкуватимуться в газеті, приймаємо тільки в українськомовному варіанті.

Редакція

Запрошуємо на

42-й «JarmaRock FEST»

який відбудеться

16–17 листопада 2018 року

в клубі «B90» у Гданську

Klub «B90» – Gdańsk, Stocznia, ul. Elektryków

Більше інформації:

<https://jarmarockfest.com>

<https://www.facebook.com/JarmaROCKFEST/>

Наше Слово

Adres: Redakcja „Nasze Slovo”, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa,
tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10,
redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46,
redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Igor Szczerba.

Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, sekretarz – Igor Szczerba, redaktorzy – Paweł Łoza (Warszawa), Kateryna Semchuk (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), redaktor stylistyczny – Olga Rusina, redaktor techniczny – Olga Michaluk, wydanie internetowe – Halina Leskiw.

Współpracownicy: Stefan Migus (Olsztyn), Janusz Bakunowicz (Bielsk Podlaski), Anastazja Krawczuk (Warszawa), Anastasija Kanarska (Lwów), Piotr Andrusieczko (Poznań), Olesia Gieral (Lublin), Bogdan Tchórz (Górowo Iławskie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), Igor Isajew (Warszawa), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Mikołaj Pipka (Przemyśl), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7
03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77, 677-88-05 (sekretariat),
22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego), fax: 22 679-96-95,
E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,
Internet: http://www.oup.ukraina.com.pl

Fotokład: Redakcja „Nasze Slovo”

Druk: Drukarnia „Efekt”. Nakład 2850 egz.

Pismo dofinansowane ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:

Związek Ukraińców w Polsce Z.G., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa
IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLWXXX

Bank Millennium S.A., ul. Ś. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w pozostałej walucie:

47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.

Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.

Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo

ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami

tylko na łamach tygodnika.

Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Slovo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u,

w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:

Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie
www.prenumerata.ruch.com.pl

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl
lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00
lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

